ЎзССР Давлат китоб палатаси

Тошкент оқшоми

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

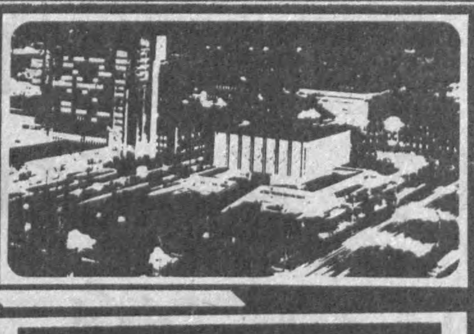

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 109 (8. 307) ◆ 1993 йил ◆ 21 июнь, душанба ◆ Нархи 10 сўм.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Бош вазир Абдулҳошим Муталов «Мерседес бенц аг» фирмасининг вице-президенти Р. Шарвехтер бошчилигидаги бир гуруҳ ишбилармонларни қабул қилди. Унда Хоразм вилоятидаги Дўстлик шаҳрида қурилаётган қўшма автомобиль корхонасини ишга тушириш билан боғлиқ масалалар муҳокама этилди. Қабул маросимида Тошкент шаҳар Ҳокими Атҳамбек Фозилбеков ва бошқа расмий кишилар иштирок этдилар.

● Андижонда таниқли ҳуқуқшунос олима Ҳадича Сулаймонова таваллудининг 80 йиллигига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Йиғилишда Бош вазир ўринбосари М. Қорабоев нутқ сўзлади.

● Тошкент вилояти пиллакорлари ҳам йиллик режани бажардилар. Улар қабул пунктларига 1585 тонна хом ашё топширдилар.

● Самарқандда Амир Темур ва Улуғбек ҳайкали лойиҳаси яратиш бўйича танлов якунлари эълон қилинди. 16 та ижодий ишдан тошкентлик Ботир Усмонов гуруҳи яратган Амир Темур ҳайкали, Ҳамза мукофоти соҳиби Леонид Рябцев гуруҳи тайёрлаган Улуғбек ҳайкали лойиҳалари ғолиб, деб топилдилар.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Москвага Венгрия Республикаси Президенти Арпад Гёнц келди. Икки ҳафта давом этадиган бу ташриф давомида у Россия Президенти Борис Ельцин билан учрашади, кўпгина мухториятлар ва шаҳарларда бўлади.

● Озарбайжондаги аҳвол мураккаблигича қолмоқда. Президент Абулфаз Элчибей ҳали ҳам Нахичеванда турибди. Гейдар Алиев эса республика пойтахтида Президент йўқлиги сабабли унинг вазифасини бажармоқда. Исёнчи полковник Сунет Гусейнов аскарлари Бокудан 82 километр узоқликда туришибди.

● Украина Бош вазири Л. Кучма узил-кесил истеъфога чиқишга қарор қилганлигини маълум қилди.

● Кеча Тюменда Ҳамдўстлик мамлакатлари нефть ва газ бўйича ҳукуматлараро кенгашининг мажлиси очилди.

● Бош вазир ўринбосари Александр Заверюхнинг айтишича, Россияда бу йил дон, картошка ва сабзавот ҳосили ўтган йилги даражада бўлади.

● Кеча «Останкино» телеканали орқали давлатлараро «Мир» телерадиокомпанияси ўз эшиттиришларини бошлади.

ХОРИЖДА

● Куба ташқи ишлар вазири Роберто Робайно Куба, Америка билан муносабатларини яхшилаш жараёнини бошлаш учун Вашингтон билан мулоқотга тайёр эканлиги тўғрисида баёнот берди.

● Япония парламентининг қуйи палатаси Бош вазир Киити Миядзавага ишончсизлик билдирганидан сўнг у ўз Конституциявий ҳуқуқидан фойдаланиб, бу қуйи палатани тарқатиб юборди. Қуйи палатага сайловлар бир ойдан кейин бўлиб ўтиши керак.

● Чечен республикасининг Президенти Жохар Дудаев ғоят махфий ҳолда 13-16 июнь кунлари Франция пойтахти Парижда бўлибди.

● Италия давлат бюджетининг камомади 1.662.855 миллиард лирга етди. Агар бу камомад ҳар бир италияликка бўлинса, унда каттадан ёшгача бўлган ҳар бир фуқаро 29 миллион 120 лир ёки тахминан 20 минг Америка доллари миқдорида қарз бўлиб қолади. Ана шу камомадни бироз бўлсада камайтириш мақсадида мамлакатда кўчма мулк, енгил автомобиль учун солиқлар кўпайтирилди, бензин нархи оширилди, соғлиқни сақлаш ва таълим тизимига давлат томонидан ажратиладиган маблағ камайтирилди.

● Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Хавфсизлик Кенгаши Босния ва Герцоговинага ҳамжамият тинчликсевар кучларидан 8 минг ҳарбий хизматчини жўнатишга қарор қилди.

● Руминияда ҳозирги пайтда Молдованинг 500 нафарга яқин фуқароси турли қонунбузарликлар учун тергов қилинаётган экан.

● Грузия раҳбари Эдуард Шеварднадзе 23 июнда НАТОнинг Брюсселдаги қароргоҳига ташриф буюради. Унинг НАТО кенгашининг мажлисида нутқ сўзлаши мўлжалланган.

ПРЕЗИДЕНТНИНГ ШВЕЙЦАРИЯГА ТАШРИФИ

Ўзбекистон Президентининг Швейцария Конфедерациясига қилган амалий ташрифи ниҳоясига етди.

18 июнь куни Ислом Каримов «Форум фонд» Иқтисодий ташкилотининг таклифига биноан шу мамлакатга келди. Бу мамлакатнинг Кранмантана шаҳрида нуфузли халқаро анжуман ўз ишини бошлади. Унда 39 мамлакат вакиллари, шу жумладан кўпгина давлатлар ва ҳукуматлар раҳбарлари ҳамда халқаро ташкилотлар намояндалари иштирок этдилар.

Европанинг ишбилармонлар доиралари ҳам анжуманда фаол қатнашмоқда. Анжуман иштирокчилари уч кун давомида Европанинг бугуни ва келажаги, жаҳондаги ҳозирги вазият, шўролар иттифоқи ўрнида пайдо бўлган мустақил давлатлар муаммоларини муҳокама қилдилар.

Бу анжуманни «Форум фонд» ташкилоти уюштирган. 1990 йилда ташкил этилган бу фонд Шарқий ва Ғарбий Европа мамлакатлари раҳбарларининг учрашувларини ўтказиш, сиёсатчи ва ишбилармонлар ўртасида ҳамкорликни йўлга қўйиш, иқтисодий ва сиёсий масалаларни муҳокама қилишга ихтисослашган.

Бу йил фонднинг халқаро анжумани тўртинчи марта, янада кенгроқ миқёсда ўтказилди. Анжуманнинг кун тартибига Европада барқарорлик ва хавфсизлик, Шарқдаги янги бозорлар ҳолати, сармоялар сарфлашга имтиёз бериш, энергетика, транспорт, телекоммуникация муаммолари каби масалалар киритилди.

Ислом Каримов анжуман иштирокчилари ҳузурида нутқ сўзлади. Президентимиз мамлакатимизнинг кенгайиб бораётган халқаро алоқалари, жаҳондаги кўпгина мамлакатлар билан ўрнатилган иқтисодий ҳамкорлик, сармояларни жалб этиш учун яратилаётган шароитлар айни пайтда Ўзбекистондаги иқтисодий ислоҳотлар ҳусусида гапирди. Ҳеч шубҳа йўқки, Ўзбекистон Президентининг бу нуфузли халқаро анжуманда иштироки, диёримизни жаҳонга кенгроқ танитиш, унинг обрў-эътиборини янада юксалтириш ва пировардида халқимизнинг фаровонлигини таъминлашга хизмат қилади.

Анжуман доирасида Кавказ орти ва Марказий Осиё мусулмон республикалари конференцияси ўтказилди. Бу конференцияда, минтақавий ҳамкорлик борасида фикрлашиб олинди.

Кеча Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов Швейцариядан юртимизга қайтиб келди. Тошкент аэропортида Ислом Каримовни Ўзбекистон Бош вазири А. Муталов, республика Олий Кенгаши раиси ўринбосари Б. Бугров, Бош вазирнинг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Ўзбекистон Президенти давлат маслаҳатчиси М. Умурзоқов, Тошкент шаҳар Ҳокими А. Фозилбековлар кутиб олди.

Ўзбекистон пахтачилик машинасозлиги ишлаб чиқариш бирлашмасининг илғор ишчиси Зафира Букминова томонидан тайёрланган маҳсулотлар ҳар доим сифатли адо этилади.

СУРАТДА: корхонанинг илғор ишчиси Зафира Букминова.

Андрей Пишненко сурати.

Таъмирлашдан сўнг

КЕЙИНГИ вақтларда ишлаб чиқариш борасида меҳнат қилаётган ишчи-хизматчилар ва мутасаддилар тадбиркорлик билан иш тутиш йўлларини ахтариб топишмоқда ва шунинг эвазига иш унумдорлигини оширишмоқда.

Ҳамза туманидаги ижарадаги қоғоз фабрикаси тадбиркорлари ҳам ана шундай самарали ишга қўл уришди. Эски корхоналардан ҳисобланган бу фабриканинг кўплаб цех ва бўлимлари таъмир талаб эди. Яқинда корхона мутасаддилари биргина картон цехини таъмирлаш билан бирга бошқа халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқаришни йўлга қўйишмоқда.

Бунинг учун тумандаги «Омад» ширкат корхонаси билан ҳамкорликда иш тутилди. Таъмирлаш ишлари ниҳоясига етса цех халқимиз учун жуда зарур бўлган сифатли гулқоғоз ва елимли ленталар ишлаб чиқаришга киришади.

Гулнора РАҲИМЖОНОВА.

* Фармонлар ижроси—назорат остида

ТУМАН ҲОКИМЛАРИ ҲИСОБ БЕРЯПТИЛАР

Тошкент шаҳар Ҳокими маҳкамасида бўлиб ўтган кенгашда Миробод тумани ҳокими В. А. Чекмарев ва Ҳамза тумани ҳокими Б. Юсуповнинг Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонлари бажарилишини назорат қилиш, улар ижроси тизимини жорий қилиш ва такомиллаштириш юзасидан олиб бораётган ишлари тўғрисидаги ҳисоботлари тингланди.

Бу иш ғоят катта аҳамиятга эга бўлиб, туман ҳокимликларининг асосий вазифаларидан бири ҳисобланади. Зеро, Республика раҳбарияти томонидан қабул қилинаётган қарорларнинг таъсирчанлиги ва самарадорлиги тўла-тўкис уларнинг жойлардаги ижросига боғлиқдир.

Миробод ва Ҳамза туманларида бу иш собитқадамлик билан доимий равишда олиб бориляпти. Туманларда Республика Президенти фармонлари, фармойишлари ва бошқа кўрсатмаларини бажариш юзасидан ишчи гуруҳлари тузилган. Тошкент шаҳар Ҳокими билан Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги давлат назорат комитетининг Тошкент шаҳри бўйича бошқармасининг 1993 йил 6 мартдаги қўшма қарори асосида туман ҳокимлари ҳам тегишли фармойишлар чиқардилар. Уларга биноан корхона, ташкилот ва муассасаларда Президент фармонлари бажарилишини назорат қилиш ва ташкил этиш тизими жорий этилмоқда. Миробод туманида шу йил 1 июнга қадар бундай тизим 259 та корхонадан 198 тасида жорий этилди. Туман ташкилотларида эса белгиланган тадбирлар ижроси учун масъуллар белгиланди.

Ҳамза туманида бу иш давлат назорати ташкилотлари билан қалин ҳамкорликда олиб борилмоқда. Бу ташкилотлар ана шу тизимни йўлга қўйишда катта ёрдам бердилар. Туманда иш режаси тасдиқланган, назоратни амалга ошириш тартиби ишлаб чиқилган. Шунингдек, туман ҳокими ўринбосарлари ва туман бўлинмалари раҳбарлари назоратида бўлган Президент фармонларининг рўйхати белгиланган. Ҳамза туманидаги 235 та корхонада ҳозир ишчи гуруҳлари ташкил этилган, назорат тизими жорий этилган.

Ҳар икки туманда ҳам Президент фармонлари, бошқа ҳужжатлари бевосита ижросини ташкил этиш мақсадларида меҳнат жамоаларида туман ҳокимликлари бошқарма ва бўлимлари, корхона ва ташкилотлари раҳбарлари билан кенгашлар ўтказилди. Тегишли ҳужжатлар тайёрланди ва тарқатилди, услубий тавсиялар берилди. Корхоналардаги ишчи гуруҳлари Президент қабул қилган фармонлар ва Республика ҳукумати қарорларини тушунтириш ҳамда ижросини сўзсиз таъминлаш юзасидан ташкилий ишларни йўлга қўйганлар.

Туманларнинг ҳокимлари ўз ҳисоботларида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1990 йилдан бошлаб чиқарган барча фармонлари қандай бажарилаётганлигини батафсил таҳлил қилиб бердилар. Жумладан, Миробод туманида пенсиялар, нафақалар, стипендиялар ва иш ҳақларини ошириш юзасидан қабул қилинган барча фармонлар бажарилган. Президентнинг Улуғ Ватан уруши ногиронлари ва қатнашчилари, байналмилалчи жангчилар, ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар оилалари, фуқароларнинг бошқа қатламларига ўз квартираларини хусусийлаштириш, коммунал хизмат кўрсатишда, телефонлаштиришда ва бошқа масалаларда имтиёзлар бериш тўғрисидаги фармонлари ҳам бажарилди. Масалан, 1990 йилнинг ўзида туманда 254 та квартира уруш ногиронлари ва қатнашчиларига бепул хусусий мулк қилиб берилди. Умуман олганда туман ҳокимлиги Президентнинг аҳолини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш, хусусан ўқувчи ва студентлар учун имтиёзли овқатланишни сақлаб қолиш, тарбияга муҳтож ёлғиз қария кишилар учун врачлар рецептлари бўйича дори-дармонларни бепул бериш ва шу каби бошқа фармонлари сўзсиз бажарилишига алоҳида эътибор беради.

Ҳамза туманида ҳам Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонларини бажариш ҳамда назорат тизимини жорий этиш юзасидан катта иш олиб борилмоқда. Масалан, Улуғ Ватан уруши қатнашчилари, байналмилалчи жангчилар ва ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар оилаларидан бўлган 3129 нафар киши квартира, коммунал хизматлар учун ҳақ тўлаш, ёқилғи олиш имтиёзларидан фойдаланади. 1990 йилдаёқ Улуғ Ватан уруши қатнашчиларига 378 та квартира бепул хусусий мулк қилиб берилган эди. Бундан ташқари туманда профессор-ўқитувчиларга 136 та квартира, ижодий ва тиббиёт ходимларига 200 та квартира, ўқитувчиларга 1913 та квартира, бошқа фуқароларга 199 та квартира Президент фармонлари асосида бепул хусусий мулк қилиб берилди. Тўғри, ҳозир авиасозлар шаҳарчасида яшовчи 29 та ўқитувчи квартирасини хусусийлаштиришда муайян қийинчиликлар юзага келган. Гап шундаки, бу уй-жойлар маҳкамаларга тегишлидир. Бу вазирлик уйларидаги квартираларни хусусийлаштириш масалалари эса ҳали тўлиқ ҳал этилмаган.

Шу муносабат билан туман ҳокимлиги биргина фармонни бажариш билан чекланмасдан, уни бугунги кун талабларидан келиб чиққан ҳолда аниқ мазмун билан бойитиш учун барча мавжуд имкониятлардан фойдаланишга ҳаракат қилаётганлигини таъкидлаш жоиздир. Жумладан, Президентнинг шу йил 1 июндан бошлаб иш ҳақини 2,5 баравар ошириш тўғрисидаги фармони туман маъмурларидан корхона, ташкилот, ширкатлар раҳбарлари билан жиддий иш олиб боришни талаб этди. Бунинг натижасида меҳнат жамоаларида иш ҳақи оширибгина қолинмасдан, уни бугунги кун талабларига, ҳозирги нарх-наволарга мос даражага кўтариш имкониятлари қидириб топилди. Бундан ташқари туман ҳокимлиги давлат назорати ташкилотлари билан қалин ҳамкорликда иш олиб борар экан, Президентимизнинг кишилар тўғрисида кўрсатаётган ғамхўрликларини ҳар бир фуқаро чуқур ҳис этишига ҳам эришмоқда. Зеро, Президентимизнинг фармонлари пировард натижада бозорга босқичма-босқич ўтиш даврида аҳоли ўзининг ижтимоий жиҳатдан ишончли ҳимоя қилинганлигини ҳис этишига қаратилгандир.

«МАКТАБ КОРХОНАЛАРИ МАРКАЗИ»

Шаҳар Ёшлар Иттифоқи комитети қошида «Мактаб корхоналари маркази» ташкил этилганига ҳам ярим йилдан ошди. Унинг бугунги кундаги аҳволи қандай, келгуси мақсад ва режалари нималардан иборат? Мана шулар ҳақида гапириб беришни сўраб марказ директори ўринбосари Шуҳрат Эржоновга мурожаат қилдик.

— Дастлаб биз матбуот нашрларини аҳолига тарқатиш ишлари билан шуғулланиб юрдик. Ҳозирги кунга келиб марказимиз оёққа туриб олди. Ўзингизга маълум бозор иқтисодиётига ўтишда кўпчилик ташкилотлар жуда ҳам қийин шароитга тушиб қолди.

Иқтисодиётимизни яхши йўлга қўйиш борасида ишлаб чиқилган ҳар хил дастурларни хорижий тиллардан ўзбек тилига ўгириб, компьютерларда ишлаб чиқамиз. Бизнинг бу ишимизни корхоналар қўллаб-қувватлашяпти. Бунинг эвазига биз ўз ходимларимизга яхши иш ҳақи тўлаймиз. Улар ҳар ойда 20—30 минг сўм миқдорида иш ҳақи оладилар.

— Мактаб ўқувчилари-я?

— Ҳа, ўқувчилар. Лекин, биласизми, улар жуда ҳам талабчан ва қобилиятли болалар. Уларнинг ҳар бири кам деганда 2—3 тилни биладилар.

Бизга ёрдам сўраб мурожаат қилаётганлар сони эса борган сари ошиб бормоқда. Мана шуни ҳисобга олган ҳолда «Наврўз» бирлашмаси билан ҳамкорликда кўп тармоқли концерн ташкил этишни мўлжаллаяпмиз.

Концерн янги ташкил этилаётган (ўқувчилар томонидан) кичик корхона, фирмаларга юридик ҳамда моддий ёрдам беради. Иқтисодиёт ютуқларини ўрганиш, уни амалда татбиқ этишда ёрдам бериш учун аудио, кино, видео, теле ҳамда матбуот маҳсулотлари билан таъминлайди. Хайрия тадбирларини ўтказиш, ногиронларга, кам таъминланган оилаларга моддий ёрдам бериш режаларимиз ҳам йўқ эмас.

— Ҳозир мактаб ўқувчиларнинг бўш вақтлари кўп. Аммманки, уларнинг аксарияти иш излаб юришибди. Мана шу ёшлар сизларга мурожаат этишса ёрдам бера оласизларми?

— Албатта. Бунинг учун улар Ўзбекистон шоҳ кўчаси 9-уйда жойлашган Тошкент шаҳар Ёшлар Иттифоқи комитети биноси 25-хонага мурожаат этишлари мумкин.

Суҳбатдош Шайдо ХУДОЕРОВА.

ИШЧИЛАР ҲУЗУРИДА

ШАҲРИМИЗДАГИ кўплаб санъаткорлар ва бадиий гуруҳлар ўз репертуарларини ишчи-хизматчилар ҳузурида намойиш этишни одат тусига киритиб олишди. Бундан ишчиларнинг вақти тежалади, ижодкорларнинг эса маҳорати орта боради.

Шундай ижодий учрашув Ўрта Осиё электр аппаратлари ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳовлисида ҳам бўлиб ўтди. Унда «Сўғдиёна» шарқ-фольклор гуруҳи ўз маҳоратларини намойиш этди. Ўзбек халқ қўшиқлари ва рақслари янгради, шарқ ва ғарб санъатидан намуналар ижро этилди. Гуруҳнинг бадиий раҳбари Феруза Абдураҳимова меҳнаткашлар қувончидан янада севиниб бошқа корхоналарда ҳам тез-тез бўлиб туришни ўз олдига мақсад қилиб қўйди.

Гули АБДУЛЛАЕВА.

* Республика фахрийлар ташкилотлари уюшмаси кенгашида

ВАҚТИМИЗ БИЛАН ҲИСОБЛАШМАЙ ИШЛАЙМИЗ

ҲА, юқоридаги бу сўзлар Меҳнат Қаҳрамони деган юксак унвонга сазовор бўлган кишиларнинг ўз ҳаётларида ўзлари учун белгилаб олган асосий имтиёзларидан биридир. Яқинда Республика фахрийлар ташкилотлари уюшмаси кенгашида Меҳнат Қаҳрамонининг Олтин Юлдузига сазовор бўлган ва Тошкент шаҳри ҳамда Тошкент вилоятида истиқомат қилаётган фахрийлар билан мароқли учрашув бўлиб ўтди.

Маълумки, май ойида Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Собиқ ССР Иттифоқининг мукофотлар ҳақидаги қонунида белгиланган ҳуқуқ ва бурчларни Ўзбекистон Республикаси фуқароларида сақлаб қолиш тўғрисида»ги Фармони эълон қилинган эди. Ана шу учрашув Президентимизнинг ушбу Фармони боисидан ташкил этилди.

Ушбу сатрлар муаллифининг «Аҳволларингиз қалай?» деган саволига Таисия Григорьевна Павлова жуда лўнда қилиб «Ишлаяпман» деб жавоб қилди. В. П. Чкалов номидаги Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасининг 64 ёшга кирган бу ишчиси ҳамон ўз севган касбида меҳнат қилмоқда. Ушбу қутлуғ даргоҳга келганида у ёш қизалоқ эди. Лекин шунга қарамай Таисия мураккаб касблардан бирини танлади. Мана орадан кўп йиллар ўтди. Эндиликда Таисия Григорьевна кўп минг кишилик жамоанинг мўътабар кишиларидан биридир. Меҳнат қилган — элда азиз, деганларидек Таисия Григорьевнанинг тер тўкиб қилган ишлари юксак тақдирланди. У Меҳнат Қаҳрамонининг юлдузини фахр билан тақиб юради.

Республика фахрийлар ташкилотлари уюшмаси кенгашига ташриф буюрган қадрли ва азиз меҳмонларни биз яхши биламиз. Уларнинг суратларини тез-тез газета ва журналларда кўрганмиз, ойнаи жаҳон кўрсатувларида нигоҳимиз тушган. Бу фидойи инсонлар умр бўйи ҳалол ва сидқидилдан ишладилар, эришган меҳнат зафарлари тагига қувонч билан имзо қўйдилар, зарбдор вахтада туриб ишлашга бошқаларни даъват этдилар. Бу инсонларни бир нарса бошқалардан алоҳида ажратиб туради. Бу ҳам бўлса танлаган касбга садоқат, зиммадаги бурчни бажаришга масъулият. Бинобарин мустақилликни мустаҳкамлаш йўлида кўрсатилаётган катта саъй-ҳаракатлар пайтида улардаги ана шу фазилат ҳар биримиз учун, айниқса ёшлар учун катта ибрат бўлмоғи даркор. Шундай экан, биз ана шу Меҳнат Қаҳрамонларини, ишлаб чиқариш рекордчиларини асло унутмаслигимиз керак. Ана шу жиҳатдан олганда Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Собиқ ССР Иттифоқининг мукофотлар ҳақидаги қонунида белгиланган ҳуқуқ ва бурчларни Ўзбекистон Республикаси фуқароларида сақлаб қолиш тўғрисида»ги Фармони айни муддаодир.

Учрашувда ана шулар ҳақида Республика фахрийлар ташкилотлари уюшмаси кенгашининг раиси, Меҳнат Қаҳрамони, фан номзоди, республикада хизмат кўрсатган иқтисодчи Бектош Раҳимов, Ўзбекистон Республикаси ижтимоий-таъминот вазири Баҳодир Умурзоқов, меҳнат фахрийларидан Меҳриниса Убайдуллаева, Ориф Абзалов, Тошмуҳаммад Саримсоқов, Любовь Ли, Анастасия Чудная, Азиз Тўхтабоевлар фахр ва ифтихор билан сўзладилар. Президентимиз ўз Фармонлари билан қонунда кўзда тутилган ҳуқуқ ва бурчларимизни сақлаб қолдилар, деб алоҳида таъкидлаб ўтишди нотиқлар.

Учрашув қатнашчилари Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов номига миннатдорчилик ва ташаккур сўзлари изҳор этилган мактуб қабул қилдилар.

Саид БОТИРОВ.

СУРАТЛАРДА: ана шу учрашувдан лавҳалар.

Виктор Багаев суратлари.

* Меҳнат жамоаларида

ҚЎШИМЧА ДАРОМАД ЙЎЛИДА

ТОШКЕНТ «Миконд» заводининг 4-цехи тайёрлов, асбоб-ускуналар ҳамда яқиндагина ташкил этилган биллур йиғув бўлинмаларидан ташкил топган бўлиб, корхонанинг 5, 8, 12, 17 ва 19-цехларига 80 фоиз ярим тайёр маҳсулотлар етказиб беради. 266 ишчи-хизматчи меҳнат қилиб келаётган мазкур жамоа кейинги пайтларда қўшимча даромад қилиш мақсадида енгил автомобиль «свеча»ларининг корпусини, турли хилдаги шайба ва михлар ишлаб чиқара бошлади.

— Маҳсулотни ўзинг тайёрлаб, ўзинг ишлаб чиқарсанг, ҳузури бошқачароқ бўларкан, — дейди цех бошлиғининг муовини Файзулла Раҳматуллаев. — Бугунги кунда жамоамиз қўшни 10-цех билан биргаликда корхонани хом ашё маҳсулотлари билан таъминлаб турувчи асосий манба бўлиб турибди...

Албатта, бир корхонада ишлаб туриб якка ҳолда маҳсулот ишлаб чиқариб бўлмайди. Бу ерда заводга ихтисослашган асосий маҳсулот назарда тутиляпти. Қўшимча даромад қилиш учун ишлаб чиқарилаётган моллар эса бундан истисно. Масалан ҳозир жамоамизда ҳамма йиғув жараёнлари ўзимизда бажариладиган янги — биллур бўлимини ташкил этдик. Бунинг учун бизда барча имкониятлар етарли. Шундай бўлсада, бизнинг тўлиқ қувват билан ишлаб кетишимизга маълум вақт керак. Завод маъмурияти бизнинг ташаббусимизни маъқуллаб, тўлиқ шароит яратиб беришга бош-қош бўляпти. Ўтган ойда юқори тоифадаги йиғувчиларимиздан Саодат Зуфарова, Муқаддас Сиддиқова ҳамда Валентина Свободиналар сидқидилдан меҳнат қилишиб дастлабки маҳсулотни ишлаб чиқаришди. Яқин кунлар ичида шаҳримиз аҳолиси хонадонларини безай бошлайдиган қандилни жамоамиз «Дидама» деб номлашни афзал топишди.

Наразулла ҲАМРОЕВ.

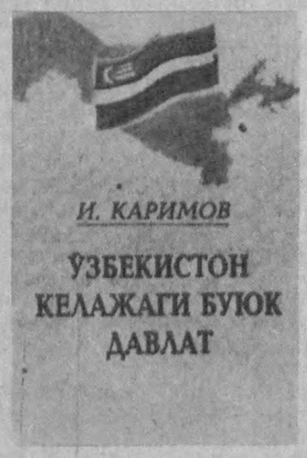

АДОЛАТЛИ ДЕМОКРАТИК ДАВЛАТ АРКОНИНИНГ БЕШ АСОСИЙ ҚОИДАСИ

5. ИСЛОҲОТНИНГ ЎЗ ҚОНУНИ, ҚОИДАСИ БОР

Бозор иқтисодига ўтишда шошқалоқликка йўл қўйиб бўлмайди. Бозорга ўтиш муқаррар. Бироқ бу ўтиш жараёни босқичма-босқич кечиши керак. Бозор иқтисодига ўтамиз деб яшаётган уйимизни куйдириб, вайрон қилишга йўл қўйиб бўлмайди.

Ислом **КАРИМОВ.**

ИСЛОҲОТ бозор иқтисодининг умуминсоний эканлигини, унга ўтишнинг умумий қонун-қоидалари борлигини, аммо шу билан бирга унга миллий хусусиятлар ҳам хос эканини ҳисобга олади. У бозор иқтисодининг қарор топиши йўллари, усуллари ва воситалари ҳар хил бўлиши, ўтиш жараёнининг ғоят мураккаблиги, кўп босқичли бўлишидан келиб чиқади. Бозор иқтисодига ўтишнинг тарихан уч тури мавжуд:

1. Европа мамлакатларининг секин-аста, эволюцион ўзгаришлар орқали бир неча юз йиллар давомида ўрта асрга хос иқтисоддан бозор иқтисодига ўтиши. Бу ўтиш классик капитализм орқали юз берди.

2. Мустамлакачиликдан озод бўлган Осиё, Африка, Лотин Америкаси мамлакатларининг мустамлака тизимига хос қолоқ иқтисоддан ҳозирги замон бозор иқтисодига, ташқи дунё ёрдамида сакраб ўтиши. Бу нисбатан қисқа вақтда юз беради.

3. Собиқ социалистик мамлакатларнинг тоталитар ва планли иқтисоддан бозор иқтисодига мавжуд тажрибага таянган ҳолда ва чуқур ислоҳотлар орқали ўтиши. Ўзбекистон Республикаси ҳам шундай ўзгариш йўлидан бормоқда.

Ўзбекистондаги ислоҳот аркони қуйидагиларни ҳисобга олади:

а)республика олдида бозор иқтисодига ўтишдан бошқа нажот йўли, равнақ йўли йўқ;

б) Ўзбекистонга ўта давлатлаштирилган тоталитар иқтисоддан эркин бозор иқтисоди сари боришга тўғри келади;

в)Ўзбекистон янги иқтисодга ўтишда ўз йўлини танлаб, шундан бориши керак;

г) Ўзбекистоннинг ўз йўли бозор муносабатини шакллантириш соҳасида тўпланган умумдунё тажрибасини, унинг ижобий жиҳатларини сингдириш ва ундан миллий шароитни ҳисобга олиб, оқилона фойдаланиши зарур;

д) янги иқтисодга ўтишни халқ қўллаб-қувватлагандагина у муваффақиятли бўлади. Бунинг учун у халқнинг туб манфаатларига мос келиши шарт.

Ўзбекистоннинг ўз йўлини биз яшаётган жамиятнинг хусусиятлари билан изоҳлаш мумкин. Энг аввало бу ерда Осиёча иқтисод анъаналари мавжудлигини қайд этиш кераки, унга хос белгилар асосий ишлаб чиқариш воситаларининг давлат қўлида жамланиши, уларни ва айниқса ерни ижарага олиб ҳосилбай ишлаш шарти билан экилиши, сермеҳнат ишларни жамоат жам бўлиб (ҳашар усулида) биргаликда бажарилиши, катта оилаларнинг иқтисодий бўғин сифатида амал қилиши, маҳалла мулкининг мавжудлиги ва маҳалла доирасида иқтисодий фаолиятнинг уюштирилиши, шахсий даромад тақсимлашда оила бошлиғининг роли катта бўлиши ва бошқалар. Тоталитар иқтисод тизими мазкур анъаналардан ўз мақсади йўлида фойдаланди. Улар ҳали кучли, улар билан ҳисоблашмасликнинг иложи йўқ. Ўзбекистоннинг яна бир хусусияти, унинг иқтисодининг аграрлиги, хом ашё етиштиришга ихтисослашуви, ишлаб чиқариш структурасининг бир ёқламалиги, собиқ Иттифоқ саноат марказларига ипсиз боғланиб қолганлигидир. Ўзбекистонда шунингдек аҳоли сони моддий ресурсларга нисбатан кўп, аҳолининг тез кўпайиши натижасида ишсизлик муаммоси ўткир. Бу хусусиятлар ислоҳот дастурида ҳисобга олинади. Шу билан бирга улар ислоҳотнинг миллийлигини белгилайди. Ўзбекистондаги бозор иқтисоди модели бошқалар тажрибасини ҳисобга олади, лекин уларни айнан кўчирмаси, андазаси эмас, албатта. Кўпинча Ўзбекистон бозор иқтисодининг қайси моделини танлаган, деган саволни беришади. Дарҳақиқат, Ўзбекистон ўз йўли, моделига эга. Бунда Европа давлатлари, Хитой, Туркия, Жанубий Корея каби мамлакатларга хос йўлнинг ижобий томонлари ҳисобга олинган. Уларнинг тажрибаси Ўзбекистон шароитига ижодий сингдирилади, такомиллаштирилган ҳолда қўлланади. Ўзбекистон ислоҳот йўлининг туб белгилари нималардан иборат?

Аввало, бозор иқтисодига шошилмасдан, миллий шароитни ҳисобга олган ҳолда бир меъёрда босқичма-босқич ўтилади. Бу умумиқтисодий аҳволни барқарорлаштириш, тангликни бартараф эта бориш орқали юз беради. Иқтисодий ислоҳот чоралари иқтисодий қийинчиликни чуқурлаштирмай, ишлаб чиқаришни ўнглашга хизмат қилади. Ислоҳот биз учун мутлақо янги иқтисодни яратиши керак. Бозор иқтисоди тоталитар иқтисоддан ўзининг мақсади, ривожланиш воситалари жиҳатидан тубдан фарқланади. У янги тизим бўлгани учун ҳам унга революцион сакраш орқали бирданига ўтиб бўлмайди. Сўл радикализм қоидасига риоя қилиб ислоҳотни сунъий тезлаштириш ёки консерватизм таъсирига берилиб уни пайсалга солиш ўринсиздир.

Республикамиз Президенти Ислом Каримов ислоҳот ўтказишда шошқалоқликка йўл қўйиб бўлмаслигини, уни эҳтиёткорлик билан секин-аста амалга ошириш зарурлигини бир неча бор таъкидлади. Дарҳақиқат, ўйламай-нетмай, тусмоллаб туриб иқтисодий ислоҳотдек масъулиятли ишни бажариб бўлмайди. Ислоҳот янги иқтисодий тизимни яратиши керак. Янгилик ҳеч қачон бирдан пайдо бўлмайди. Ҳар доим янги иқтисодга шошилмасдан борилган, Бозор иқтисоди ҳам шу қоидадан ҳоли эмас, албатта. Янгини яратмасдан эскисини бузиш яхшиликка олиб келмайди. Масалан, бозор алоқалари юзага чиқмай туриб, режали хўжалик алоқаларини издан чиқариш ҳозирги ҳамдўстлик мамлакатларидаги чуқур тангликнинг бош сабабчиси бўлди. Шундан сабоқ олиш фойдали. Ислоҳот негизида яратувчилик, ижодкорлик ётади. Агар шошма-шошарликка йўл қўйилса, бунёдкорликка эришилмайди. Яна шуни унутмаслик кераки, тоталитар режали иқтисод билан эркин иқтисод ўртасида ҳеч қандай умумийлик йўқ. Улар бир-бирига зид иқтисодий тизимдир. Тоталитар иқтисоднинг бозор иқтисодига айланиши осон кечмайди. Бозор иқтисодини собитқадамлик билан ҳозирлаб бориш керак. Янги иқтисодга ўтиш албатта кўп босқичли характерга эга, чунки бозор муносабатларига хос унсурлар бирин-кетин шаклланади.

Иқтисоднинг суянган тоғию ишонган боғи тадбиркорликдир. Тадбиркорлар синфи шаклланмаса, бозор иқтисоди вужудга келмайди. Тоталитар тизимда эркин тадбиркорлик ман этилган, иқтисодий ташаббус бўғиб ташланган. Тадбиркорлик таъқиб этилган тузумдан бозор иқтисодига ўтишнинг ўзи бўлмайди. Тоталитаризмдан омон қолган давлатларда бозор иқтисодига ўтиш енгил кечган, чунки у ерда тадбиркорликнинг бирламчи асоси — хусусий мулк бўлган. Ўзбекистонда бундай мулк йўқотилган, мулкни давлатлаштириш эса ўз чўққисига чиққан эди. Иқтисоддаги давлат монополиясини бирданига тугатиш қийин, албатта. Шунинг учун иқтисод босқичма-босқич давлат тасарруфидан чиқариб борилади.

Бозор муносабатларига ўтиш Ўзбекистонда мулкий ислоҳотдан бошланди, шу боисдан мулк ҳақидаги қонун биринчилар қатори қабул қилинди. Мазкур қонунга кўра мулк эркинлиги таъминланди. Хусусий мулк, жамоа мулки, аралаш мулк, хорижий мулкларнинг дахлсизлиги ва давлат томонидан ҳимояларини қонун йўли билан кафолатланди. Ҳамдўстлик мамлакатлари орасида Ўзбекистон биринчи бўлиб хусусий мулкчиликка йўл очди. Ўлкамиз бойликлари унинг миллий мулкига айлантирилди.

Ўзбекистондаги жамики мулк шаклларининг яхлитлиги миллий мулкни ташкил этадики, бу мулк мустақилликнинг иқтисодий таянчи бўлиб хизмат қилади. Янги мулк шаклларини яратиш жараёни ҳам бир меъёрда боради. Республикамизда мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва корхоналарни хусусийлаштириш бозор иқтисодига хос мулкий тизимни, яъни турли мулк шаклларини вужудга келтириш ва уларнинг мувозанатли ривожини таъминлашга қаратилади. Унинг дастури ишни кичик хусусийлаштиришдан бошлашни кўзда тутган. Унга биноан дастлаб турар жой, сўнгра маданий-маиший хизмат, савдо, кичик маҳаллий саноат давлат ихтиёридан чиқарилади. Корхоналар хусусий, жамоа, оила мулкига айлантирилади.

Ислоҳот давлат мулкини тамомила йўқотиш эмас, балки унинг монополиясини тугатишдек ишни бажаради. Ислоҳотдан олдин Ўзбекистонда давлат мулкининг иқтисодиётдаги ҳиссаси 90 фоиздан ортиқ эди. Албатта, бу очиқ-ойдин мулкка монополиядир. Мулкий монополиядан мулк эркинлигига ўтиш муқаррарлигидан Ўзбекистонда ҳам хусусийлаштириш зарурати келиб чиқди. Иқтисодий жиҳатдан бу мулкни давлатлаштиришдан чекинишни, давлат мулки бошқа мулкларга айланишини кўрсатади. У давлат мулки ҳисобидан нодавлат мулк шаклларини ривожлантиради. Хусусийлаштириш мулкни демократиялаштириш сифатида давлат мулкини кўпчилик ўртасида тарқатиб юбориб мулкдорларни кўпайтиришни билдиради. Уни амалга оширишнинг асосий йўлларидан бири давлат корхоналарини акционерлар жамиятига айлантириб, унинг мол-мулки ҳисобидан чиқарилган акцияларни халққа сотишдир. Иккинчидан, ижарага олинган давлат корхонасини ижарачилар жамоаси томонидан ўзи ишлаб топган пулга ёки қарзга сотиб олиб, уни жамоа мулкига айлантириш. Бунда янги мулкдорлар халқ эмас, фақат корхона жамоаси бўлади. Шунингдек, давлат мулкини, унинг қийматига қараб айрим фуқаролар ёки оилаларга хусусий мулк сифатида сотиш ҳам ана шу йўналишлар жумласидандир.

Ўзбекистонда хусусийлаштириш корхона жамоаси учун устиворлик бериш йўсинида бошланди. Бунда корхона мол-мулки унинг жамоасига берилади. Бундан мақсад кўпроқ жамоа мулкини ривожлантириш, шунингдек, шу жамоанинг мулкий масъулиятини юзага чиқариб, ишлаб чиқаришни ўнглаб олишдир.

Хусусийлаштириш чет эл капиталини кириб келишига йўл очиши зарур, шу сабабли давлат мулкини хорижийларга бериш шаклида ҳам бўлади. Иқтисоддаги давлат монополиясини бартараф эта бориб, миллий даромад яратишда нодавлат секторининг ҳиссаси 30—35 фоизга етказилди. Ҳозир иқтисоддаги давлат ҳиссаси 65—70 фоизни ташкил этади. Келажакда бу ҳисса янада камайиши турган гап.

Бозор иқтисоди учун энг муҳими ишлаб чиқарувчининг ўзи яратган молнинг эгаси бўлиши, уни ўз билганича тасарруф этишидир. Бас, шундай экан, бозор хўжалиги ерга ўз мулки ёки ўзга мулкка бўлган шароитда ҳам ривож топа олади. Шу сабабдан, Ўзбекистонда бозор иқтисодини ерни хусусий мулкка, бинобарин молга айлантириб олди-сотди қилишдан бошламай, уни деҳқонларга умрбод меросга қолдириш ҳуқуқи билан фойдаланишга топшириш маъқул, деб топилди. Ҳозир деҳқон учун энг муҳими ер мулкдори бўлиш эмас, балки ерни эркин ишлаш, яхши даромад топиб, фаровон турмуш кечиришдир. Аммо бу ер абадул-абад давлат мулки монополияси бўлади, деган гап эмас, албатта. Ҳозир ерни хусусий мулкка айлантириш учун зарурат ҳам, имконият ҳам йўқ. Гап шундаки, ҳозир Ўзбекистон иқтисоди аграр мазмунга эга, кўпчилик аҳолининг тирикчилиги ерни ишлаш билан боғлиқ. Аксарият аҳоли аграр меҳнат билан банд. Айни вақтда даромад келтирадиган ер миқдори чекланган. Саноат ҳам ҳали заиф. Деҳқонлар бу соҳага ўтиб ишлаши ва даромад топиши қийин. Ерга хусусий мулкнинг жорий этилишига ҳали эрта. Агар ҳозирнинг ўзидаёқ ер хусусий мулкка айлантирилса, у ҳаммага етмайди, деҳқон аҳлининг маълум қисми ерсиз, бинобарин ишсиз ва даромадсиз қолиши мумкин. Ерни давлат тасарруфида сақланиб қолиши, ерни бошқача мулк бўлиши бозорга зид экан, деган хулосага олиб келмаслиги керак.

Бизда ҳозир майда хўжаликлар пайдо бўлдики, улар муайян оилаларни боқибгина қолмасдан, балки бозорга ҳам кўплаб маҳсулот чиқара бошлади. Натижада озиқ-овқат таъминотининг муҳим манбаига айланди.

Аграр ислоҳот учун бош масала бу ер масаласидир. Президентимиз Ислом Каримов таъкидлаганидек, ерга мулкчилик ҳақидаги масала республикадаги аграр сиёсатнинг асосий масаласидир.

Ўзбекистонда иқтисодий фаолиятни хусусийлаштириш ерга давлат мулки сақланган шароитда боради. Республикадаги ислоҳотлар дастури ер ва унинг бойликларини умуммиллий мулк деб қараган ҳолда давлат тасарруфида сақлашни маъқул деб топади, аммо ерда ҳар хил хўжалик жумладан, хусусий хўжалик ҳам юритилишига рухсат беради. Бу билан бизнинг ислоҳот бошқаларникидан фарқ қилади.

Бозор иқтисоди турли мулкчиликни, жумладан, жамоа ва хусусийлашган мулкни ҳам инкор этмайди. Келажакда индустриал соҳалар (саноат, транспорт, қурилиш ва ҳоказо) ўз қаддини ростлаб шиддатли ўса бошлаган ва номоддий соҳалар кескин кенгайган шароитда қишлоқ аҳолиси иш билан таъминланиб борса, ер ҳам аста-секин давлат тасарруфидан чиқиши эҳтимолдан йироқ эмас.

Бозор иқтисодини таянчи тадбиркорлик, шу сабабдан уни ривожлантиришга ислоҳотда катта эътибор берилади. МДҲ мамлакатлари орасида биринчилар қатори Ўзбекистонда тадбиркорлик ҳақида қонун қабул қилинди.

Ўзбекистон қонунлари тадбиркорликка кенг йўл очиш билан чекланмай, унинг эркин ривожланишига кафолат ҳам беради.

Тадбиркорлик бошланган бўлсада, унинг муаммолари ҳал этилган, деб бўлмайди. Ҳозирча унга халақит берувчи омиллар мавжуд. Хусусан ҳали давлат монополияси мавжуд, рақобатга кенг йўл очилганича йўқ, солиқлар тизими тадбиркорликни яхши рағбатлантиради деб бўлмайди. Ислоҳот бир кунлик ёки бир ойлик иш эмас, у давом этади. Ислоҳот, келажакда эркин тадбиркорликка кенг йўл беришга қаратилади.

Халқимиз келажакка зўр умид ва ишонч билан боқмоқда. У аввало ўз кучига, ўз имкониятларига, ўлкамизнинг бой ресурсларига ишонади. Ўзбекистон келгусида жаҳондаги энг тараққий этган давлатлар қаторидан муносиб ўрин олишига ишончимиз комил.

Аҳмад ЎЛМАСОВ,
иқтисод фанлари доктори, профессор.

Тошкентдаги 2-дон маҳсулотлари комбинатида донадор омухта ем ишлаб чиқарадиган цех қайта жиҳозланиб ишга туширилгач, бир кеча-кундузда 700 тоннадан ортиқ маҳсулот ишлаб чиқариш имкони туғилди. Замонавий ускуналар билан жиҳозланган бу цехда оғир ишларнинг аксарияти механизация зиммасига юкланган. Комплекс қурилишида Абдушукур Аширбоев, Абдураҳмон Обидов, Ўткир Алиев раҳбарлигидаги қурилиш ташкилотларининг ҳиссаси катта бўлди.

СУРАТЛАРДА: бошқарув пульти операторлари Ольга Шегай ва Фарида Ғалимова иш устида; Муҳаммад Йўлдошев тегирмондан тушаётган ем озуқасининг сифатини текшириб кўрмоқда.

Даврон Аҳмад суратлари.

** Меҳнатинг— зийнатинг*

ҚОБИЛИЯТЛИ ҚОБИЛ

ИШЛАБ чиқариш бўйича йиғилиш одатдан ташқари чақирилди. Қўшма корхона директори Наум Моставой Исроил давлатидан махсус буюртма келганини эълон қилиб, бажариладиган юмушларни, кабель технологиясини қисқача шарҳлаб берди. У буюртмани бажаришни тажрибали ишчиларга топширилишини таъкидлаб, «Қобиқлаш бўлимидаги Қобил Эргашев қайси сменада экан, охирги иш жараёнини ўша йигитга топшириш керак», — деб қўшиб қўйди.

Катта уста Юсуф Азизов Қобилни уйидан чақириб келадиган бўлди. Икки соат бурун сменани топширган Қобил вазиятни тушуниб «хўп» деб келди.

Уни эшик олдида директорнинг ўзи кутиб олди.

— Ука, биламан анча чарчагансан, лекин жуда керак бўлиб қолдинг. Махсус буюртма олганмиз. Агрегатинг сендан бошқага «тихирлик» қилади. Қолганини уста тушунтиради. Буюртма самолётда кетиши керак. Вақт жуда зиқ...

Қобил кийимини алмаштириб агрегат ёнига келди. Технологлар етиб келишди. Назорат кабеллари бўлими учун мутлақо янги кабель тайёрланиши лозим эди. Дастлабки юмушларни бажариш бошланиб кетган. Мис симларни узайтиргич машиналари аллақачон ишга тушган. Дастлабки қобиқлаш бўлимида ғалтаклар бир маромда айланади. Ўраш машиналари ҳам шовқин солмоқда. Бош муҳандис, бош технолог, конструкторлар линиялар атрофида диққат билан иш жараёнини кузатиб туришибди. Навбат пластикат билан қобиқлаш бўлимига келди. Катта уста Қобилга нималарнидир тушунтирди.

Бош муҳандис ҳам енг шимариб ишга тушди. Суюлтирилган пластикат келадиган новни ингичкалаштириш лозим эди. Агрегат яна ишга тушди. Мутахассисларнинг кўнгли тўлиб тарқалишди. Қобилнинг бир ўзи ишлай бошлади. Смена давомида ишласа бўлди, буюртма бажарилади.

Директор бошлиқ мутахассислар яна келиб иш жараёнини кузатиб кетишди. Смена устаси ҳар 100-200 қулоч кабель ўралганда унинг қалинлигини ўлчаб турди.

Лекин ишнинг ярми бажарилиб қолганда дастгоҳ «ҳунар» кўрсатди. Юпқа синтетик қобиқ ўрайдиган ғалтак тўхтаб қолди. Қобил амаллаб уни тузатган ҳам эдики, уста кабель қалинлашиб кетяпти, деб қолди.

— Бош муҳандисни чақирсакмикан-а, Қобил нима дейсан?

— Аввал ўзимиз уриниб кўрайликчи,— жавоб берди Қобил.

— Ҳаммаси ҳам майлия, шу сенинг эски «араванг»ни тушунмайман, — деди уста.

— Ўзим боплайман, — дея Қобил ишга тушиб кетди.

Ўзи қизиқувчан, зийрак эмасми, бош муҳандиснинг ишини кузатиб турган экан, худди ўшандай қилиб мурувватларни бураб кўрди. Қаловини топган экан, яна кабель рисоладагидек чиқа бошлади. Бу орада навбатчи технолог келиб қолди. Воқеадан хабар топиб, ишлаётганини кўриб, Қобилнинг қўлини қисиб елкасига қоқиб қўйди. Буюртма айтилган вақтга тайёр бўлди. Назоратчилар текшириб кўриб, тўла яроқли, деб тамға босишди.

Эртасига Қобил одатдагидек сменага ишга келди. Кираверишда уни яна директор кутиб олди:

— Раҳмат ука, қойил бўпти, ҳаммасини айтиб беришди.

Қобилнинг кўнгли тоғдек кўтарилиб, яна ишга шошилди...

Қобил Эргашевнинг болалиги Салор ариғи атрофида ўтди. Маҳалла болалари билан тез-тез кабель заводига, отасининг ёнига келиб турарди. У тезроқ катта бўлишни, ишчилар сингари баҳайбат машиналарни юргизишни орзу қиларди. Айниқса, кабель ўралаётган жараённи кузатар экан, гўё ўзини ишчидек ва маҳсулот тайёрлаётган кишидек ҳис этарди. Орзу уни заводга етаклади. Мактабни битиргандан кейин, бошқалар сингари кучи етса-етмаса олий ўқув юртининг эшигини қоқиб ўтирмасдан, тўғри корхонага келди. Ўрта Осиё кабель ишлаб чиқариш бирлашмасининг йирик цехи ҳисобланган юқори кучланишли ва назорат кабеллари тайёрланадиган бўлинмасига ишга қабул қилишди.

Ўтган 15 йил давомида Қобил цехнинг ҳамма бўлимларида ишлаб кўрди. Шунинг учун ҳамма дастгоҳ ва ускуналар унга таниш. Пировардида тажрибали ишчи сифатида асосан экспорт маҳсулотлар тайёрланадиган бўлимга ишга ўтказишди.

— Қобилдаги энг ажойиб хислат бирорта юмушни бажариш керак бўлса, қўлимдан келмайди, — демайди, — деди бош муҳандис Александр Чепурнов. — Билмаса, ўргатинг уриниб кўраман, — дейди.

Оддий ишчига бундан ортиқ тавсиф бўлмаса керак. Меҳнатдан нон топиб, рўзғор тебратиб, жамиятга нафи тегаётганини ҳис этиб, дилдан меҳнат қилиш кишига фақат ҳурмат, олқиш келтиради.

Ўрта Осиё кабель ишлаб чиқариш бирлашмасининг «Средазкосмос» қўшма корхонасида Қобил Эргашев сингари фидойи ишчилар кўп. Уларнинг ҳалол, самарали меҳнатлари боис ҳам корхона кун сайин равнақ топмоқда. У ерда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар етти иқлимга етиб боряпти.

Садриддин ШАМСИДДИНОВ.

«Қизил тонг» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасида асосан хотин-қизлар меҳнат қилишади. Улар тикаётган аёлларнинг пальтолари кейинги вақтда хорижликларнинг маҳсулотларидан устун бўлмоқда. Бозор талаби туфайли маҳсулот таннархи қиммат бўлишига қарамай сифатли бўлгани учун тайёр маҳсулотлар жўнатилаётган дўконларда туриб қолаётгани йўқ. Айниқса бу ердаги моделчи-муҳандисларнинг иқтидорига кўплаб харидорлар тасаннолар айтишмоқда. Моделлар мураккаб бўлишига қарамай тикув цехининг моҳир тикувчилари ҳар бир пальтони бежирим қилиб тикишмоқда. Бундан уларнинг ўзлари ҳам мамнун бўлишаётир.

СУРАТДА: корхона тикув цехининг 3-потогида иш қизғин бормоқда.

Андрей Пишненко сурати.

** Барака—тежамда*

ҚОҒОЗ ИСРОФ БЎЛМАСИН

ҲОЗИРГИ кунларда иқтисодиётимиз учун зарур бўлган темир-терсак ҳамда қоғознинг тақчиллиги барчага аён, Бироқ шундай вазиятда минг афсуски, баъзи жойларда исроф бўлиб ётган темир парчалари, қоғоз уюмларини кўриб, ачинасан киши. Лекин бу борада Юнусобод туманидаги мактаб ўқувчилари анча ибратли ишларни амалга оширмоқдалар. Ўтган ўқув йилида улар ҳашар йўли билан 460 тонна темир, 210 тонна қоғоз парчаларини йиғиб берган эдилар. Бу ўқув йилида бу кўрсаткич яна 10 фоизга ошириладиган бўлди.

Тахминий ҳисобларга кўра агар 60 килограмм қоғоз тўпланса, каттагина бир дарахтни тежаб қоларли имконият туғиларкан. Туман ўқувчилари қанчадан-қанча дарахтларни тежаб қолганлиги шу рақамдан кўриниб турибди.

Яна бир аҳамиятли томони шундаки, макулатурадан олинган қоғоз ва картоннинг таннархи ёғоч целлюлозадан олинган қоғоз нархидан икки баробар арзонга тушаркан.

Газлаштириш учун қувур зарур бўлган одам унинг нархи ошиб кетганини яхши билади. Ўқувчилар йиғиб териб берган темир-терсаклардан эса минг-минглаб метр қувурлар ишлаб чиқариш мумкин.

Мустақил Ўзбекистонимизни янада мустаҳкамлаш учун янги ўқув йилидан бу ибратли ишга эътиборни ошириб, оёғимиз остида сочилиб, атрофни ифлос қилиб ётган керакли хом ашё йиғиб териб давлатга топширилса иқтисодиётимизга қанчалик фойда эканлигини унутмайлик. Ахир граммлардан тонналар бунёд бўлади, деб бежиз айтмайдиларку.

Саъдулла СУЛТОНОВ.

АДАБИЁТ ВА САНЪАТ

** Ёрқин сиймолар*

МУҲАММАД БАЙРАМХОН

МУҲАММАД Байрамхон ўзбек ва туркман мумтоз шеъриятининг ёрқин сиймоларидан биридир.

Муҳаммад Байрамхон шажараси туркманларнинг така ёвмут элига мансуб бўлиб, унинг отаси ва қариндошлари темурийлар наслидаги султонлар хизматида бўлган. Байрамхоннинг отаси Бобур саройида эътиборли арбоблардан эди. Тахминан 1500—1501 йилларда таваллуд топган Муҳаммад Байрамхон юксак савияли, маданиятли муаллимлар қўлида тарбияланди. Ҳарбий салоҳият соҳиби бўлмиш Байрамхон замонасининг кўзга кўринган саркардаси сифатида танилди. Бобурнинг тўнғич ўғли Ҳумоюн Мирзо саройида юқори сипоҳийлик лавозимини эгаллади. Шунингдек у Ҳумоюн Мирзонинг ўғли шаҳзода Акбарнинг оталиғи этиб тайинланди. Шаҳзода Акбар тахтни эгаллагач, унинг саройида энг юқори ҳарбий ва сиёсий мансабларда ишлади. Хорижий давлатлар билан бўлган муносабатларда шоҳ Акбарнинг муҳим топшириқларини ўринлатиб бажарди. Бироқ ҳоқонлар саройида рўй бериб турувчи сиёсий фитналар Байрамхонни ҳам четлаб ўтмади.

Байрамхон ўз даврига нисбатан мукаммал маълумотли, кенг мулоҳазали шахс эди. Айниқса ундаги нозик бадиий таъб ва шеърий истеъдод замонасининг етук шоири даражасига кўтарди. У Гадоий, Яқиний, Лутфий ва Бобур шеърияти сирларини чуқур ўрганди, улардаги энг яхши анъаналарни ижодий ўзлаштирди. Туркий ва форсийда одамийлик, адолат, чин инсоний муҳаббат, вафо, садоқат, имон, эътиқод руҳи билан йўғрилган асл оташнок лирик бадиалар яратди. Байрамхоннинг ўзбек, туркман ва форсча тасниф этилган девонлари Шарқнинг бир қанча кутубхоналарида сақланмоқда. Унинг туркий «Девон»и 1910 йилда Калькуттада, бир муддат аввал Ашхабодда нашр этилди.

Муҳтарам ғазал мухлисларига тақдим этилаётган намуналар Байрамхоннинг мазкур «Девон»ларидан танлаб олинди.

Муҳсин ЗОКИРОВ,
филология фанлари номзоди.

ҒАЗАЛЛАР

Етмасун осеби таб сарви хиромоним санга,
Эсмасун боди хазон гулбарги хандоним санга.

Бошингга эврулса жони нотавоним не ажаб,
Чун тилайдур садқа бўлмоқ нотавон жоним санга.

Йўқтурур, биллаҳ, малолинг эшитурга тоқатим,
Етмасун ногаҳ малолангиз афғоним санга.

То сени бетоб эшиттим бас паришон ҳолмен,
Ваҳки, зоҳир бўлмади ҳоли паришоним санга.

Ҳар жафо бўлса мени бетобға бўлсун насиб,
Йўқтурур тоби жафо хуршиди тобоним санга.

Лабларинг васфида Байрам шеъридур оби ҳаёт,
Сиҳҳати берсун илоҳи оби ҳайвоним санга.

* * *

Эй жафожў ғайр бирла ошнолиқ қилмағил.
Ошно бўлған ёронлардин жудолиқ қилмағил.

Ошнолиғ яхшидур, лекин ямондур эл тили,
Тилға тушган халқ бирла ошнолиғ қилмағил.

Бевафолиғ гарчи ҳусн аҳлиға расмедур қадим,
Сен уларға ўхшамассен, бевафолиғ қилмағил.

Беадолиқдур вафо тарк айламак ҳусн аҳлиға,
Бевафолиқ таркин айла, беадолиқ қилмағил.

Байрамо, чун эътиборинг йўқтурур ёр олдида,
Кўрсатиб анга ўзунгни худнамолиқ қилмағил.

** Назм чечаклари*

ЮЛДУЗЛАР БЕРКИНИБ ОЛСА ҒУНЧАГА

Юрак, чақна тонгдай қувониб,
Боғларингда баҳор раққоса.
Ғунча кўзлар ўтдай тўлғониб
Тўлдиради меҳрдан коса.

Саҳардаги гуллар ёшидай
Шеърларингни ўқиб, ўртаниб
Қизлар йиғлаб чиқди тушида
Шоирининг бахтидан ёниб.

* * *

Кўксим бугун тоққа айланди,
Чиқиб келди чарақлаб қуёш.
Арғумоқлар йўлим пойлади,
Пойларимда гуллади оқ тош.

Ўтлоқларда шуълалар тутиб
Бинафшалар кўзин ёшлади.
Осмоним ҳам баландлаб кетиб,
Булоқларим қайнай бошлади.

* * *

Қояларда қиличлар синиб,
Гумбурлади Чимён беомон.
Ғазабидан кўзлари тиниб
Жангдан ғолиб чиқиб паҳлавон.

Гул водийга қаради,
ёғий
Ололмаган яшил далалар —
Узра осмон нурлари ёғиб...
Тоғ кўксида ёнмиш лолалар.

* * *

Замин шодлигидан очилиб кетса,
Ирмоқлар чулдираб чопса кўчага,
Тераклар кўкларга бахтини битса,
Юлдузлар беркиниб олса ғунчага.

Ўриклар бўйнига маржонлар тақса,
Боқчалар, далалар, адирлар янгроқ.
Ям-яшил байроғин кўтариб чиқса,
Бошида ўйнайди нега қалдироқ?

* * *

Алвон қушдай баҳор учиб
Тонготарнинг бағрига
Лолаларни сочиб-сочиб
Қувонганда ниҳоят...
Ўт тушдими Чимён тоққа,
Ё аждаҳо қаҳрими?
Ҳатто чақмоқ зарбасидан
Титраб кетар чўнг қоя...

Харсангтошлар чўчиб-кўчиб
Гумбурлади қалдираб.
Алвон қушдай баҳор кучиб
Куч олди-да тонгидан
Майсаларни ювиб ўтди
Дур ёшлари ялтираб.
Кейин... осмон порлаб кетди
Камалаклар рангидан.

Абдулҳай НОСИР.

** Кўргазма хоналарида*

ТОНГ МАМЛАКАТИ ШУЪЛАЛАРИ

ҲАР БИР миллатнинг ўз тили, шеваси, маданияти ва урф-одатлари бўлади. Эрк деганн ана шу томонлар сақланиб қолишида деб тушунаман. Энг даҳшатлиси ўзлигини йўқотиб, ўзгаларга муте, ялинчоқ бўлиб қолишдадир.

Эсимда, замон зайли билан кўчманчилик бошланганда Тошкентдан чекка қишлоқ жойларда турли миллат орасида яшадик. Бир корейс қўшнимиз бўларди. Болалари билан ўйнаб юрарканмиз, бўйи етиб қолган бир қизи сочини сира кесмай ўриб юрар, иккита узун кокилининг тақимига тушиб туриши, ҳуснига ҳусн қўшаётганини кўриб, айрим қўшнилар ҳазиллашиб келин қилишмоқчи ҳам бўлишарди-ю, ва лекин дини, ирқи, одатлари бошқачалигидан тортинишарди. Кузатиб ҳайрон бўлардим, корейслар қайси миллат тили бўлса ҳам ҳурмат қилиб, тезда ўрганиб олишга ҳаракат қилишар, гўзал фазилатлари билан шу халққа мосланиб кетишар, дўстлашиб, ҳазил-ҳузул гаплар айтишиб яшайверишарди. Бу халқнинг меҳнатсеварлиги, чидамлилиги, ҳақиқий деҳқон, ҳунарманд, қурувчилиги ҳаммани ҳайратга соларди.

Колхозимизда қанча уй бўлса, ҳаммаси ҳозирги газлаштирилган хонадонларга ўхшар, қишда иссиқ, мазза қилиб ўтирардик. Сабаби, корейс печкамиз бор эди. Улар ақл-заковати, кашфиётига қойил қолгандим ўшанда. Корейс печлари ташландиқ шоли похоллари билан қизирди. Фақат, хом ғиштлардан қурилганди. Тутун эса хоналарнинг чекка бурчагига қурилган мўрисидан чиқиб кетарди. Кимнинг уйига кирманг, қиш кезларида ҳам худди баҳоргидек гуллар ўсиб, очилиб, гуркираб турарди. Яна уларни қўға қамишидан тўқиган сават, соябон, қалпоқ, шолининг курмаги, йириги ва майда гуручини ажрата оладиган элак-ғалвирларини айтмайсизми? Корейс ўғирлари-чи? Тонг мамлакати деган машҳур Кореядан ишонч билан бизга паноҳ тортиб келган корейслар маданиятидан қатралари туркий халққа ҳам манзур бўлганди, ўша қирқинчи-эллигинчи йиллардаёқ. Биз улардан шоличилик, қандолатчилик сирларини ўрганиб олганимиз сир эмас. Бу маданий алоқалар халқ турмуши ва маданиятини бойитарди. Узоққа бормайлик, биргина Ўзбекистон Давлат санъат музейи тарихига назар ташлаб, хоналарини айлансак, шунинг ўзи кифоя.

каби дўстлик рамзи деб, тақдим этилган маданият намуналари санъат музейи хоналарида намойишга қўйилганидан ташқари, хазинасида сақланмоқда.

Яқинда Корея санъати кўргазмасининг очилиши музей томошабинлари кайфиятини янада кўтариб юборди. Тасвирий, амалий, хаттотлик санъати, бой маданияти намуналари ҳаммада қизиқиш уйғотаётир. Бошқа кўргазмалардан фарқи шундаки,

Шу даргоҳда чорак асрча ишладим. Ғарбий Европа, рус санъати бўлими хоналарига қўйилган ҳайкал, рангтасвир ва миллий санъат намуналарининг кўпи ноёб хазина, дўстлик совғалари ҳисобланади. Шу икки бўлим қардош халқлар музейларидан юборилган экспонатлар ҳисобига бойитилган. Шарқ бўлимидаги Хитой санъатининг деярли ҳаммаси 1949 йили Хитой инқилоби ғалабасидан сўнг, республика деб эълон қилингач, шу йилнинг ўзида Москвада Хитой санъат кўргазмаси очилиб, музейимизга «Дўстлик жамияти» орқали совға этилганди. Бундан ташқари музейнинг Ҳиндистон санъати хонасидаги «Вина» деб аталмиш кўп торли миллий чолғу асбоби, Япония санъати хонасидаги кўзни қамаштирувчи қимматбаҳо, япон эркаклари киядиган «Кимоно» — миллий, узун, кенг либос ҳам совға экспонатдир. Бу барчаси деярли жонли тарих, корейс халқи ҳаёти, таржимаи ҳолидан дарак бераётир. Ҳеч бир халқникига ўхшамас, мустақил, яхлит бир маданиятни сезиш мумкин.

Миллий мусиқа чолғу асбобларининг ўзига хослиги, ясалиши, кўриниши ҳам ўзгача. Бирор халқ миллий чолғусига сира ўхшамайди. Булар «чамуига», «хегим», «чаягим» каби номларда аталган. Катта, кичик чолғулар, шунингдек алоҳида фақат тинчлик, дўстлик оҳанглари янграйдиган, бамбукдан ясалган найлар, турли хил дўмбира, антиқа овозга эга бўлган барабан турларидир. IV асрда яратилган қирол ва қиролича зеб-зийнатлари, олтин ва бронзадан ясалган подшоҳлик тожи, жангу жадалларда ишлатиладиган найза, ёй ва идиш, товоқ, пичоқ, ошпичоқ, бамбукдан тўқилган гуручнинг майда-йиригини ажратадиган элак-ғалвир, турли хил соябон, бош кийимлари кўргазмадан ўрин олиб турибди. Булардан ташқари киши ҳавасини уйғотувчи сопол, чинни, металлдан ясалган идишлар ҳам бор. Миллий кийим ва тақинчоқлар шодаси ҳам диққатни тортади.

Кўргазмадан ўрин олиб турган тасвирий санъат намуналари манзара жанрига бағишланган. Ҳозирги замон табиат куйчиларидан Шин Са Имнинг «Ўт ва ҳашаротлар» манзараси диққатни тортади. Ўтлоқларда асалари, капалак ва чумолилар ҳаракати, уларнинг ўзларига хос кўринишлари, яъни образлари ҳаётий яратилган. И Чан Люннинг «Дарё манзараси» асари унча катта бўлмаса ҳам, дарё, тоғ хушманзара жойлари лирик йўналишда тасвирланганлиги билан завқ уйғотади. Пак Хен Бонинг «Куз» манзарасида дарёда балиқчини елканли қайиқда балиқ овлаб юриши, яхши кайфияти акс этган. Шу мавзуни Мун Ден Хо «Манзара», Пак Сан Себ «Олтин куз» асарлари билан тўлдиришган. Ян Ин Ок эса «Баҳор» тасвирида мусаффо, беғубор корейс табиатини шоирона, мойбўёқлардан куйлаган бўлса, О Син Намнинг «Сой соҳили» асарида ниҳоятда осойишталик, жим-житлик ҳукм сурган. Де Гю Ил «Бекту тоғидаги кўл» манзараси билан хаёлимизни яна Тонг мамлакатининг сўлим жойларидан бирига жалб этади. Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, барча рассомлар ўз диёрига бўлган меҳр-муҳаббатларини тараннум этишган. Она ватан табиати саховати, ҳавосини улуғлаганлар.

Пойтахтимиздаги энг йирик, ҳам ягона ҳисобланмиш санъат кошонаси айни баҳор чоғида етмиш беш йиллигини кутиб олди. Кетма-кет очилган кўргазмалар мухлисларини беҳад қувонтирди.

Маҳмуд АҲМЕДОВ,
Ўзбекистон рассомлар ва театр уюшмаларининг аъзоси.

** Қўшиқ сеҳри*

ШОДЛИККА ҲАМРОҲ

ОДАМЗОТ қалбининг бир четида санъатга, куйга, қўшиққа бўлган таърифсиз бир муҳаббат ётади. Инсоннинг энг яхши хислатларини намоён этиб турадиган омил, аслида ана шу муҳаббат бўлса ҳам ажаб эмас. Фабрика ишчиси Саидаҳмад ака Назаров билан уй бекаси Мушарраф опа Назарованинг фарзандларини ҳам санъат оламига бошлаб келган куч ҳам аслида ана шу муҳаббат-да!

Мушарраф опа Ўзбекистон халқ артисти Фароғат Раҳматованинг қўшиқларини жуда яхши кўрарди. Айниқса, хушовоз хонанданинг «Диёримсан», «Онажон» қўшиқлари радиода янграганда жон қулоғи билан тингларди.

Қўшиқни, мусиқани севган оиланинг фарзандлари Тожибой билан Норматжонлар шу тариқа куй ва қўшиққа кўнгил боғлаб вояга етдилар. Ҳатто 236-мактабда ўқиб юрганидаёқ барча тенгдошлари уларни санъаткорларимиз деб фахрланишарди. Улар турли кечаларда янги-янги драматик саҳналар ижро этишарди, концертлар ташкил қилишарди.

Тожибойнинг хушовози барчага бирдек ёқарди. Ўрта мактабни тугатганда у маҳалласи, теварак атрофида яшовчи қўни-қўшнилар нигоҳига тушиб улгурган эди. Тожибой Назаров ҳарбий хизматда икки йил йигитлик бурчини бажариб қайтгач, Саидаҳмад ака ундан сўради:

— Энди нима қилмоқчисан, ўғлим?

— Санъат йўлидан бораверaман, — деди Тожибой. — балки бахтим қўшиқчиликдадир.

Шу тариқа у ота-онасининг фотиҳаларини олиб «Шодлик» ашула ва рақс дастасига ишга кирди. Икки йил давомида у етук хонандалардан ижрочилик сирларини синчиклаб ўрганди. Кейинчалик Абдулла Қаҳҳор номидаги Маданият уйига ишга келди. Шу кунларда у «Чевар» ишлаб чиқариш бирлашмаси қошидаги «Нозли ёр» фольклор-қўшиқчилик дастасининг раҳбари.

Тожибойнинг қўшиқларини тинглаганлар

бир нарсага эътибор беради: уларнинг мусиқаси, оҳанглари ўзига хос жўшқин, мунис оҳанг. Ундан сабабини сўраганимизда:

— Шодликка ҳамроҳ бўладиган қўшиқларга асосан ўзим куй басталайман. Балки шунгадир, — деди ийманиб.

— Матнни ҳам кўп ҳолда ўзингиз ёзар экансизми?

— Шундай. Аслида ҳар бир қўшиқчи шоир бўлиши керак деб ўйлайман.

— Демак, ҳар бир шоир ҳам қўшиқчи бўлиши керак эканда сизнингча?

— Асло ундай эмас, — кулди Тожибой. — Санъаткорнинг шеърият билан ошно бўлиши матн танлашда жуда катта ёрдам беради. Шуни назарда тутган эдим.

— Ҳар бир инсоннинг, ҳар бир соҳа устасининг устози, йўриқчиси бўлади...

— Бу борада мен ҳам бахтиёрларданман. Машҳур хонандамиз Фахриддин Умаровдан санъат сабоғини то ҳануз олиб келяпман.

— Энди «Нозли ёр» дастаси ҳақида гаплашсак. Унда кимлар қатнашади?

— Асосан, ««Чевар»нинг санъатга ихлосманд чеварлари. Фотима Ҳусанова, Мавлуда Нурматова, Марғуба Мамасолиева, Дилфуза Қўшоқова, Нодира Раҳимбердиевалар ишда ҳам, санъатда ҳам чевар. Ҳатто ўзимизнинг ажойиб раққосамиз бор — Шаҳлохон.

— Репертуарингиз қандайлигини билсак бўладими?

— Асосан халқ орасида машҳур бўлган қўшиқлардан тузилган энг янги-янги, унутилган халқ қўшиқларини ҳам тиклаяпмиз. «Қиё боқасиз», «Тановор», «Омонёр» шулар жумласидандир.

— Тожибой, айтишингизча, «Нозли ёр» дастасининг ишлари кўнгилдагидек экан. Ижодингиз ҳақида, укангиз ҳақида ҳам озроқ сўзлаб берсангиз.

— Яқинда «Маҳаллам» номли янги қўшиқни ижро этдим. Унинг шеърини маҳалладошим Тожибек Юсуфбек ўғли ёзиб берди. «Қори ёғди» маҳалласида яшовчиларга жуда манзур бўлди. Яна Эркин Воҳидовнинг «Чашма», Тўра Сулаймоннинг «Кетма, баҳор». Санобар Фахриддинованинг «Ёшлигим» каби қўшиқларига куй басталадим. Укам ҳақида сўрадингиз. Норматжон созанда. Доирани ўринлатиб сайратади.

— Ўзингизнинг шеърингиз билан ҳам айтиладиган қўшиғингиз борми?

— Бор. Она шаҳримиз Тошкент ҳақида бир қўшиқ яратдим. Лекин ҳали ижро этганимча йўқ. «Тошкент оқшоми» деб аталади.

Бунча ширин, бунча гўзал, Тошкент оқшоми
Чироқлари ёнар ял-ял, Тошкент оқшоми
Уфқларда қуёш ўйнар лола ранг бўлиб,
Кўзинг қувнар боқсанг ҳар гал,
Тошкент оқшоми.

Серфайз боғлар ошиқларнинг бўлур макони,
Дилни дилга айлар пайванд,
Тошкент оқшоми
Озод юртим остонаси очар жамолин,
Неча-неча юраклар банд,
Тошкент оқшоми.

Оқшомларда ҳорғин диллар топади таскин,
Парилардек соҳибжамол, Тошкент оқшоми,
Тилимда сен, дилимда сен, эй она шаҳрим,
Ниятим шул кўрма завол, Тошкент оқшоми!

— Самимий сатрлар бўлибди. Ижодингиз янада камол топсин.

Темур УБАЙДУЛЛО.

⊙ СУРАТДА: ака-ука Тожибой ва Нормат Назаровлар.

Ўзбекистон халқ артисти Гулчеҳра Жамилова театр ва бадиий фильмларда ижро этган бир қатор эҳтиросли роллари орқали санъат шинавандаларига таниш. Ҳамза номидаги академик театримиз мумтоз шоира Нодирабегимнинг 200 йиллигига бағишлаб Салоҳиддин Сирожиддиновнинг пьесаси асосида «Фиғон» томошасини жамоатчилика ҳавола этди. Нодирабегим ролини Гулчеҳра Жамилова ижросида томоша қилган киши беихтиёр актрисанинг истеъдодига яна бир карра таҳсинлар ўқийди.

СУРАТДА: Гулчеҳра Жамилова Нодирабегим қиёфасида.
Абдусаттор Тўраев сурати.

** Китоб жавонингизга*

МАЪНАВИЯТ ЙЎЛИ

ИНСОННИНГ тарихига назар ташласак, у доимо ўзининг маънавий дунёсини ривожлантириб, тўлатиб бориш учун курашиб келган. Маънавий камолот ривожига эса ўқиб-ўрганиш орқали поғонама-поғона чиқиб борилади. Шундай экан китобхонлик ҳаётимиз учун зарурдир.

Яқинда «Ўқитувчи» нашриёти Сафо Матчоннинг «Китоб ўқишни биласизми?» номли китобини босмадан чиқарди. Филология фанлари номзоди, Низомий номли Тошкент муаллимлар тайёрлаш институтининг муаллими Сафо Матчон узоқ йиллардан буён болалар адабиёти, шу жумладан болалар китобхонлиги масалалари билан мунтазам шуғулланиб келмоқда. Муаллифнинг ушбу китоби «Ёзувчи—китоб—китобхон», «Бадиият оламига саёҳат», «Ёзувчи портретига чизгилар» каби учта асосий бобни ўз ичига олади.

Китобда Юсуф Хос Ҳожибнинг «Қутадғу билиг» («Саодатга бошловчи билим»), Алишер Навоийнинг илм олишга бағишланган асарларидан намуналар келтирилган. Айниқса Алоуддин Мансурнинг замондошлари томонидан «Баҳри муғриқ» (Тубсиз денгиз), «Ҳужжатул ислом» деб тан олинган буюк аллома Муҳаммад Абу Ҳомид Тусий—Ғаззолий тақдирига оид қуйидаги ҳикояси жуда ўринли келтирилган. «Бошланғич билимлар ва ҳуқуқшунослик фанини туғилган шаҳрида ўрганган Абу Ҳомид кейинчалик Журжонга, ўша даврнинг машҳур қомусий алломаси Абу Наср ҳузурига бориб таҳсили илмни ўша ерда давом эттиради. Бир неча йил мобайнида устозининг барча билимларини эгаллаб, ўқиб-ўрганган китобларига кўп жилдли шарҳ ва изоҳлар битиб, ўз юртига қайтаётганида, бир воқеа рўй беради. Ғаззолийнинг ўзи бу ҳақда шундай ҳикоя қилади: «Йўлда карвонимизга қароқчилар ҳужум қилиб, бор нарсамизни талаб кетдилар. Мен қароқчилар бошлиғининг ортидан бориб: «Олган нарсаларинг орасида сенга ҳеч қандай фойдаси бўлмаган бир тўрва бор, шуни қайтариб бергин», — деб ялиндим. «Тўрвангда нима бор эди?» — сўради у. «Унда менинг бор илмим — жуда кўп китоблардан олиб ёзилган шарҳ ва изоҳлар бор. Неча йиллардан бери мусофирлик азобини тортиб топган бойлигим шу», — дедим. Қароқчи кулиб: «Ҳар қандай одам олиб қўйиши мумкин бўлган нарсани «менинг илмим» дейишга уялмайсанми?» — деди ва «Унинг илмини қайтариб беринглар», деб буюрди. Бу гап менга қаттиқ таъсир қилдики, Тусга қайтиб келганимдан кейин уч йилгача уйдан ташқарига бир қадам қўймасдан ўша ёзган шарҳ, изоҳларимнинг ҳаммасини ёд олиб, ҳеч қандай қароқчи ололмайдиган жойга — қалбимга жо қилдим».

Юқорида аллома айтган ҳикоятдан шу хулоса келиб чиқадики, ўқимишлилик шунчаки ўқиш эмас, балки ўқиганни қалбга жо қилиб олишни ва унга амал қилишни ҳам тақозо этар экан. Муаллиф фикридан келиб чиқадиган бўлсак қалбга жо қилинган ва амал қилинган илм «ёвузликлардан асровчи қишан, эзгуликларга йўл очувчи калит вазифасини бажаради».

Муаллиф ўз китобида бадиий сўз қудрати, сўзнинг бадиий адабиётда гўзал жилоланишини Абдулла Қодирий, Ойбек ва бошқа ёзувчи, шоирлар ижодидан мисоллар келтириб ўқувчиларга етказишга ҳаракат қилади. Китобда: «Ҳаёт воқелиги ва бадиий тасвир», «Қаҳрамон образи қандай бўлиши керак?», «Бадиий сюжет ва қаҳрамон», «Қаҳрамон маънавий олами», «Бадиий асарда ҳаёт мантиқи» каби долзарб мавзулар қаламга олинган. «Ёзувчи портретига чизгилар» бўлимида қорақалпоқ шоири Бердақ, Шукур Саъдулла, Турсунбой Адашбоев ижоди билан ўқувчиларни таништиради.

Бир сўз билан айтганда Сафо Матжоннинг «Китоб ўқишни биласизми?» китоби ўқувчиларнинг яқин кўмакчиси, маслаҳатчиси бўлишига ишончимиз комил.

Матюсуф НУРМАТОВ,
Тошкентдаги 83-мактаб ўқитувчиси.

** Мустақиллик мевалари*

МИЛЛИЙ ТИКЛАНИШ АСОСИ

ЎЗБЕКИСТОН мустақилликни қўлга киритгандан бери ижтимоий, сиёсий, иқтисодий соҳаларда сезиларли ўзгаришлар бўлди. Барқарор шароитда асосий эътибор республика ўз тараққиёт йўлини белгилаб, жаҳоннинг ривожланган мамлакатлари орасида ўз мавқеини эгаллашга қаратилди. Бунда Президентимиз Ислом Каримовнинг мустақилликни мустаҳкамлаш дастури катта аҳамият касб этади. Мамлакат сиёсий мустақилликка эришгандан кейин Президентимиз томонидан жуда кўп тадбирлар ҳаётга тадбиқ этилди. Мустақилликни, мустаҳкамлашга қаратилган тадбирлар мажмуасида у ўз ифодасини топган.

Жойларда Республика Президенти Ислом Каримовнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли», «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат», «Янги уй қурмай туриб, эскисини бузманг» рисолалари ҳамда республика ижодкорлари билан бўлган учрашуви натижалари ҳамон қизиқиш билан ўрганилмоқда.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институти профессор-ўқитувчилари ҳам Президентимиз рисолаларини ўрганиш ва ҳаётга тадбиқ қилишга бағишлаб «Мустақиллик ва миллий тикланиш» мавзусида илмий-амалий анжуманга тўпландилар. Унда институт ректори, профессор К. Юсупов «И. А. Каримовнинг рисолалари мустақилликни мустаҳкамлаш дастури» деган мавзуда маъруза қилди.

— Мустақилликка эришгандан кейин маънавиятимизга эътибор кучайди, — деб таъкидлади маърузачи. — Айниқса миллий истиқлол мафкурасини яратиш тўғрисидаги ғоянинг олиб чиқилиши муҳим аҳамиятга эгадир. Чунки миллий истиқлол мафкураси ҳозирги шароитимиз учун жуда зарур эди. Фуқароларга бозор иқтисодиётига ўтиш мақсадиаҳоли ижтимоий турмуш шароитини яхшилаш учун асосий восита эканлигини тушунтириши лозим.

Шундан кейин институт ўқитувчиларидан доцент Қ. Эргашев «Мустақиллик ва халқ таълимининг ривожланиши» мавзуида, У. Позилхонов «Мустақилликнинг иқтисодий асослари», профессор Н. Маҳмудов «Мустақиллик: тилимиз равнақи ва маънавият» мавзуларида маъруза қилдилар.

Назира СОДИҚОВА.

ҲАРАКАТ МЕЗОНИ

«БИЗ билан — келажакка!» деган шиор «Технезис—инфо» фирмаси фаолиятида асосий ҳаракат мезони бўлиб қолди. Шу эзгу ният йўлида амалга оширилаётган маърифий тадбирлар ҳам яхши самаралар бермоқда.

Фирма Ўзбекистонда биринчи республика компьютер фестивалини ўтказишда ҳам яқиндан туриб амалий ёрдам кўрсатди.

Айни вақтда «Технезис—инфо» Тошкентдаги бир қатор олий ўқув юртлари билан ҳам яқиндан алоқа боғлаган. Ана шу ўзаро муносабат туфайли ўқув юртларида компьютер саводхонлиги сабоқлари йўлга қўйилди.

Тошкент давлат университети профессор-ўқитувчилар ва талабалар жамоаси ҳам фирма ҳимматидан баҳраманд бўлмоқда. Яқинда фирма яна бир олижанoблик кўрсатиб, бу олий ўқув юртининг бир неча талабасига махсус стипендия таъсис этди.

Бундан ташқари республика компьютер фестивалида фаоллик кўрсатган талабалар стипендиясига қўшимча пул ажратиш кўзда тутилди.

Бундай имтиёзга Тошкент Шарқшунослик институтининг бир гуруҳ талабалари ҳам эга бўлдилар.

Акбар АЛИЕВ.

* *Жасоратнома*

ФАРЗАНДЛАРИ ПАРВОНА

У каравотда узала тушиб ётарди. Биз эшикдан кирганимизда ўзини ноқулай ҳис этди шекилли, кўзлари алангулаб, имо билан стулларга ўтиришимизни таклиф этди. Орифжоннинг тўнғич қизи Наимахон адасининг касалидан бизни хабардор этди.

— 1988 йил 23 февраль куни эди. Адамлар бугун байрам, болаларим келишади деб, транзисторни тузатиб ўтирган эканлар. Ундан сўнг укам Носиржон қаймоқ, иссиқ нон кўтариб кирса, адамлар ёнбошлаб ётиб қолибдилар. Шу-шу ўнг қўл, ўнг оёқлари ишламайди, гапиролмай қолдилар. Бу касаллик уруш азоб-уқубатларининг оқибати бўлса керак-да.

Суҳбатдошимиз гапира олмаса, қандай қиламиз, деб ўйланиб қолган эдик, шу пайт Орифжон ака ёстиғининг тагидан бир тутам қоғоз олиб, бизга узатди. У ҳали бу дардга йўлиқмасдан аввал ўзининг бошидан ўтганларини қўлидан келганича қоғозга тушириб қўйган экан...

Орифжон Тошкентдаги олти йиллик электромеханика техникумининг паровоз бўлимида ўқиб, биринчи курсни тугаллаганда уруш бошланиб қолди. Украинанинг Морозовка станциясида у уруш даҳшатларини илк бор ўз кўзи билан кўрди. Фашист самолётлари бирин-кетин учиб келиб, станция устига бомба ташлай бошлади. Бу ерда турган полк тум-тарақай бўлиб кетди. Шунда командирлардан бири тарқалиб кетаётган қизил аскарларни бир жойга тўплаб, бир батальон тузди. Батальонни Сталинградга олиб кетди. Гитлерчилар бу ерда ҳам бомбардимон қилишди. Кўп одам ҳалок бўлди. Фақат ўн икки киши тирик қолган эди. Ана шу бомбардимон остида қолганда Орифжон контузия бўлди. Тирик қолганлар бир капитан бошчилигида Лисичанск, Лихан, Морозовка, Рубежия, Камишовка қишлоқларини босиб ўтишди.

Камишовка қишлоғининг ёнидан Дон дарёси оқиб ўтарди. Орифжонлар дарёнинг ёғоч кўпригига яқинлашганда осмонда «Мессершмитд»лар пайдо бўлди, улар кўприкни портлатишди. Шу пайт чекинаётган қисм командирларидан бири қандай бўлмасин кўприкни тузатиш тўғрисида топшириқ берди. Ҳар томондан ёғоч, тахта топиб келинди. Янги кўприк солинди. Тўс-тўполон билан дарёдан ўтиб олинди. Бу ерда Орифжон 453-алоҳида автотранспорт батальонига тушди ва Шимолий Кавказ фронти ихтиёрига юборилди.

Бу батальоннинг вазифаси фронтни озиқ-овқат, ўқ-дори, янги қурол-аслаҳа, ёқилғи билан таъминлашдан иборат эди. Ниҳоят қўшинларимиз қарши ҳужумга ўта бошлади. Шимолий Кавказ фронтида ҳам ҳужумга ўтилди. Алоҳида транспорт батальони фронтни Краснодар, Армавир, Прохладний, Сочи, Лизвоқ шаҳарларини ва Қримни душмандан озод этишда катта хизмат кўрсатди.

1944 йилга келганда батальон Болтиқбўйи республикаларини озод этишда қатнашди. Литва, Латвия, Эстония шаҳарларини босқинчилардан тозалаган қўшинларни таъминлашда шу батальон ҳам иштирок этди. Орифжон Американинг «Студобеккер» автомашинасини ҳайдарди. Бу машина ниҳоятда кучли бўлиб, унда Шарқий Пруссиягача кириб борди. Йўл-йўлакай уруш азобини тортган халойиқни, вайрон бўлган шаҳар ва қишлоқларни кўрди. Кеннисбергда батальон бир ойча туриб қолди. Шу шаҳарни тозалашда қатнашган қўшинларимизни керакли нарсалар билан таъминлаб турди.

Махсус батальоннинг баҳодир ҳайдовчиси 1944—1945 йилларда гитлерчи фашист армиялари томонидан Болтиқбўйи республикаларида қурилган мустаҳкам мудофаа иншоотларини яксон қилиш операцияларида фаол иштирок этди. Бу хизматлари учун ҳар бир ҳайдовчи, шу жумладан Орифжон Мирзаевга ҳам Олий Бош қўмондоннинг буйруғи ташаккурнома билан эълон қилинди.

Ниҳоят, 9 май куни радиода урушнинг тамом бўлганлиги тўғрисидаги хушхабар оламга таралди. Гитлерчи фашист қўшинлари сўзсиз таслим бўлди. Ғарбда тинчлик ўрнатилди. Ғарбий қўшинларимиздан бир неча қисмлар Шарққа ташланди. Орифжонларнинг махсус транспорт батальони ҳам 1945 йил 12 майда машиналари билан учта эшелонга жойлаштирилиб, Узоқ Шарқ томон йўл олди. Йўл-йўлакай манзилларда Ғарбдан келаётган эшелонлар тўхтаган жойларда яқин-атрофдаги аҳоли тўпланишиб, ғолибларни олқишлашарди, қўлларига гуллар тутқазишарди. 2 сентябрда Япония сўзсиз таслим бўлганлиги ҳақидаги ҳужжатни имзолашга мажбур бўлди. Шундан сўнг батальон Хабаровскка, ундан Красноярск шаҳрига келтирилди. Кейинчалик Канск шаҳрига кўчирилди. Батальон машиналари Тайганинг ичкарисида жойлашган аҳоли пунктларига ғалла ва бошқа озиқ-овқат ташийдиган бўлди. Қаҳратон қиш бошланди. Совуқ кучи 50 даража атрофида. Йўлларни қалин қор босиб қолган. Автомобиллар танклар, бульдозерлар тозалаган йўллардан зўрға юрарди.

Кунларнинг бирида Орифжон ака бир ўлимдан қолди. Батальон командири Орифжоннинг машинасини энг охирига жойлаштирган эди. Йўлда Орифжоннинг машинаси бузилиб қолди ва колоннадан орқада қолиб кетди. Кучли қорбўрон бошланди. Бир зумда йўл ҳам кўринмай қолди. Орифжон нима қилишини билмай кабинада жон сақлади. Шу ўтиришда мизғиб қолибди. Кўзини очса совуқ қотибди. Анча уриниб машинасини тузатди. Лекин юришга йўл йўқ, қалин қор босган. Шундай бўлса ҳам, машинани ўт олдириб, юргизмоқчи бўлди, юргизолмади. Буксирни олиб, бир дарахтга боғлаб ўзини-ўзи тортиб кўрди, чиқолмади. Атрофдаги ўрмон дарахтларнинг қуриган шохларини тўплаб, устига бензин қуйиб гулхан ёқиб, бир оз исиниб олди. Ениб бўлган чўғларни пақирга солиб, кабинкага олиб кириб исиниб ётиб, ухлаб қолди. Бир вақт бир киши кабина эшигини очиб қараса аскар шофёр музлаб, чалажон бўлиб ётганини кўради. Шу ерли чол Орифжоннинг юз-қўлларини ишқалаб, шу яқин ўртадаги уйига бир amаллаб олиб боради. Сибирь печкасининг тепасига жой қилиб ётқизиб қўйди. Иссиқ печка устида бир неча соат ётгандан сўнг Орифжон ўзига кела бошлади. Уй эгаси яхшилаб овқатлантирди. Орифжон анча ўзига келиб қолгандан сўнг қария уни чанага ўтқазиб, машинасининг олдига олиб борди. Чол автоколонна турган жойни қидириб топиб, Орифжон тўғрисида хабардор қилди. Танклар келиб Орифжонга йўл очиб беришди ва Орифжон Мирзаев колоннага қўшилиб олди.

1945 йил октябрь. У ўзининг туғилиб ўсган шаҳри Тошкентга қайтиб келди. Урушдан сўнг ҳайдовчилик касбини давом эттирди. Икки қиз, беш ўғилни вояга етказди. Орифжон соғ вақтида ҳар байрамда орден ва медаллари тақилган костюмини кийса, невbooлари унинг бўйнига осилишиб, буниси қанақа орден, буниси-чи, деб сўрашиб қоларди.

— Эҳ, шакардан ширин болаларим, буларнинг ҳар бири жанговар хизматлар эвазига берилган, — тушунтирарди опоқ дадаси, — мана бу энг тепадагиси — Ватан уруши ордени, мана бу — «Германия устидан қозонилган ғалаба учун» медали, мукофотлар орасида мен учун яна энг қимматлилари мана шу «Япония устидан ғалаба учун», «Кавказни мудофаа қилгани учун», «Кеннисбергни олгани учун» медалларидир,— деб таъкидларди у.

Энди бўлса, у оғир дардманд бўлиб қолди. Уруш асоратлари эндиликда ўз таъсирини кўрсатмоқда.

Орифжон аканинг турмуш ўртоғи Нафисахон ая ниҳоятда меҳрибон, фарзандлари ҳам ота атрофида парвона бўлиб туришибди.

Муҳаммад РАҲИМ,
Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист, Улуғ Ватан уруши ногирони.

ҲАМИД МЕРГАН

ҲАМИДЖОН ака эрталаб кўзини очиб қараса, ёнида жингалак сочли жажжигина невараси кулимсираб унга боқиб турибди. «Ие, асалим, турдингми?» дея унинг пешонасидан ўпиб қўйди. Сўнг неварасини бироз эркалаган бўлди-да, юз-қўлини ювиб келиб, ўғли, келини, қизи ва неваралари билан нонушта қилишга ўтирди.

— Ҳа, дада, кеча кечқурун маҳалламиз комитети раисининг ўринбосари Мажид ака қўнғироқ қилган эдилар, — деди қизи Наимахон. — Бугун чойхона қуриш масаласида туман ҳокими ҳузурига борар эмишсизлар.

— Эсимда. Тунов куни айтгандай бўлувди, — деди пиёладаги чойни хўплар экан Ҳамид ака. — Хўп, мен бораqолай бўлмаса, — дастурхонга фотиҳа ўқиб, энди ўрнидан турмоқчи бўлган эди ҳамки аъзои-баданни санчиб оғриётганини ҳис қилди.

— Сизга нима бўлди, дада? — дея дарҳол отасининг қўлтиғидан ушлаб, стулга оҳистагина ўтқизиб қўйди катта ўғли Абдували.

— Ўзингизни ёмон сезяпсизми?

— Яна эски дардим, урушда олган жароҳатим қўзғаганга ўхшайди, болам. Ҳеч қиси йўқ. Ўтиб кетади, — чуқур тин олди Ҳамид ака.

— Ўзингиз ҳам ҳеч тиниб-тинчимайсиз-да, — дадасининг баданига оғриқни қолдирувчи малҳамни суртар экан, уни койигандек бўлди Наима, — сизнинг ёшингиздагилар фақат тинчликнию ором олишни ўйлайди. Ҳадеб ўзингизни уринтиравверманг. Ётиб дамингизни олинг. Мажид акага ўзим айтиб қўяман.

Ҳамид ака бу алпозда халқ ишониб топширган ишга — ҳокимликка боролмаслигидан афсусланиб жойига ётди. Кейин шифтга узоқ тикилиб, ўзининг ёшлик дамларини, ўша суронли уруш йилларини бирма-бир ёдга ола бошлади...

Уруш бошланганда у кучқувватга тўлган навқирон йигит бўлиб, тўқимачилик комбинатида уста ёрдамчиси бўлиб ишлар эди. 1932 йилда эса кўпгина юртдошлари қатори кўнгиллилар сафида урушга отланди. Дастлаб заҳира отрядда ҳарбий кўникма ҳосил қилди: нишонни аниқ мўлжалга олиш, душман билан яккама-якка олишиш сир-асрорларини ўрганиб, жисмоний тайёргарлик машқларида анча тобланди. 1943 йилнинг май ойида Ватанимизнинг Туркия ва Эрон билан чегарасини қўриқлашга юборилди. Шу йилнинг август ойида снайперлар отряди сафида Новороссийскка, 9-ўқчи тоғ дивизияси ихтиёрига жўнатилди. Ҳақиқий жангни ҳам, душманнинг асл башарасини ҳам у ана шу ерда кўрди.

— Отрядимизда 250 жангчи бор эди, — дея эслайди Чилонзор туманининг 1-мавзесида истиқомат қилувчи уруш ва меҳнат фахрийси, II гуруҳ ногирони Ҳамид ака Мараимов. —Шулардан фақат уч киши ўзбеклар эдик. Бизга доимо душман истеҳкоми ва ундаги жангчилар сони, ҳарбий техникаси ва қурол-яроғлари миқдорини аниқлашдек муҳим вазифа топширилар эди. Асосан тоғларда жанг қилишимизга тўғри келарди. Чунки душман кўпинча тоғ ортига яшириниб, ўша ердан навбатдаги ҳужум режасини тузар эди.

Бир куни кечки пайт соқчиликда турганимда ғира-ширада дивизиямиз ҳудудига яқинлашиб келаётган бир гуруҳ фашистларни кўриб қолдим. Чамамда, булар душманнинг разведкачилари эди. Аста-секин харсанг тош ортига яшириндим-да, фурсатни бой бермай газандаларга қарата ўт очдим. Бир маҳал қаттиқ оғриқни сездим-да, ҳушимдан кетдим. Кейин ўзимга келиб, кўзимни очиб қарасам госпиталда ётибман. Яраланганлигимни шунда билдим. Кейин сафдошларимнинг айтишича, ўша куни тенгсиз жангда тўртта душманни ер тишлатибман. Эртаси куни дивизиямиз командири «Жасорати учун» медали билан тақдирланганлигимни маълум қилди. Шу-шу «Ҳамид мерган» деган ном олдим...

Немис-фашист босқинчилари билан бўлган яна кўплаб тенгсиз курашларда душманни саросимага солган ўзбек ўғлони қаҳрамонлиги учун яна бир юксак мукофот — «II даражали Ватан уруши» ордени билан тақдирланган. 1949 йилда она юртига қайтиб келгач, узлуксиз 26 йил давомида Тошкент шаҳар ёнғиндан муҳофаза қилиш бошқармасида ўт ўчирувчи бўлиб ишлади. 1973 йилда шу ердан нафақага чиқди.

— Афсуски, турмуш ўртоғим, раҳматли Ҳури ҳозирги дориламон замонни, фарзандларимнинг роҳатини кўролмай, оламдан ўтди. Ўғил-қизларимдан бир умр миннатдорман. Ҳаммалари эсли-ҳушли, жамиятга фойдаси тегадиган инсонлар бўлиб етишдилар. Уларнинг бари менга жуда меҳрибон. Ҳамиша иссиқ-совуғимдан хабар олиб туришади. Илойим, биз кўрган уруш даҳшатини ёш авлод кўрмасин. Ўйлайманки, ҳозирги қийинчиликлар вақти-соати келиб албатта ортда қолади. Фақат бунга бироз чидам, сабр-бардош керак.

Ҳа, кўпни кўрган Ҳамид ака Мараимов сингари фидойи инсонлар ҳамиша ҳақ гапни айтадилар.

Исмоил ЗОИРОВ.

⊙ Уруш фахрийлари (ўнгдан) Ҳаким Усмонхўжаев ва Аъзам Хўжаев жанговар йиллар лаҳзаларини эсламоқдалар.
Абдусаттор Тўраев сурати.

* *Илм-фан уфқлари*

ИРСИЯТ ХУСУСИЯТЛАРИ

ГЕНЕТИКА наслдан-наслга ўтувчи сифат ва белгиларни ўргатадиган фандир. Инсон жуда узоқ замонлардан бери ирсият белгилари ва ўзгарувчанлик хусусиятига қизиқиб келди. У қадимдан ҳайвонлар ва ўсимликларни ўзига фойда берадиган ҳолга келтириш учун уларнинг наслини, сифатини, кўринишини ўзгартиришга ҳаракат қилди. Бизнинг асримизда генетика соҳасида катта ишлар қилинди. Ҳозирда одам ирсиятини ўрганишда наслдан- наслга ўтадиган касалликларнинг олдини олиш ва уларни даволашда генетика фани жуда катта роль ўйнамоқда.

Генетика ёрдамида ҳайвонот ва ўсимлик дунёсида ҳам катта ўзгаришлар яратилди. Унга кам озуқа еб, ниҳоятда кўп сут берадиган сигирлар, тезда етиладиган ва гўшти ёғсиз бўлган чўчқалар, она сутига ўхшаш сут берадиган эчкилар, зараркунанда ҳашаротлар тегмайдиган жўхори нави яққол мисол бўла олади. Ундан ташқари микроорганизмларга ҳам ўзгаришлар киритилиб баъзи касалликларни даволашда қулайлик яратилди.

Тақрибан беш йил аввал Гарвард университети тадқиқотчилари рак касаллигини синаб кўриш учун сичқоннинг махсус наслини яратишди. Яна бот касаллигини даволашда қўлланиладиган фурацилиноли организмда пайдо қилувчи сичқон ҳам генетика усулда кашф қилинди. Тараққиёт шу даражага етдики инсонларнинг касал органлари ўрнига операция йўли билан ўрнатиш учун буйрак, жигар ва ўпка каби органлар берадиган чўчқалар яратишни олимларга таклиф қилинди. Бу ўринда шуни айтиш керакки, докторлар операция йўли билан ҳайвон органларини инсон организмига ўрнатишга тақрибан ўттиз марта ҳаракат этишди.

Генетика соҳасига оид шуни ҳам айтиш керакки, — ҳайвон ва ўсимликларнинг ирсиятини ўзгартириш ишига қарши гапираётганлар ҳам бор, улар ҳар бир мавжудот ўзлигига эга бўлиб қолиши ва ҳукумат ширкатлари ҳайвонларни генетик жиҳатдан ўзгартириб пул топишларига йўл қўймаслик керак, дейишмоқда.

(«Садо», «Америка овози» радиостанцияси эшиттиришлари асосида).

* *Бу—қизиқ*

БУВИ — «ЙОГА»

УНИ америкалик уй бекаларининг ҳаммаси таниши ҳақ. У — киноюлдуз Рэкел Уэлчдир. Истеъдодли актриса бизларга «Эрамизгача миллион йил», «Ажойиботлар» номли кинофильмлар орқали таниш. 52 ёшли Уэлч хоним ҳозирги кунда ҳар куни эрталаб соат 6 да туриб, бир стакан минерал сув ва апельсин шарбати ичади. Сўнгра бир стакан кофе ва қотган нон, жўхори ширинлиги билан нонушта қилади. Кейинги вақтини ўзининг режиссёрлари, қариндош-уруғлари билан сўзлашишга сарф қилади.

Озгина тушликдан кейин актриса 20 дақиқа 28 хил йога машқларини бажариб, оғир тошларни ёш йигитлардай кўтаради. Шу кунларда невара кўрган бувига спорт билан шуғулланиш қанчалар фойда келтириши ўзгаларга жумбоқ. Бироқ «мангу 30 ёшнинг» кайфиятини сақлаган Уэлч фақат йога машқлари билангина шуғулланиш билан бирга фалсафа таълимотидан дарс ҳам беради.

ЛОНДОН СОҚЧИЛАРИ

XVIII АСРНИНГ ўрталарида отлиқ ўғрилар Лондон яқинидаги кўчаларни, карвонларни талаб аҳолининг тинчини бузди. Шундан кейин 1760 йили шаҳар ҳокимияти кишиларни ўғрилардан ҳимоя қилиш учун йўл бўйларига отлиқ соқчилар қўйишган. Натижада тартибсизликнинг олди олинган. 1836 йилда эса шаҳар полициясининг отлиқ аскар отряди ташкил этилади. Ҳозир унинг сафида 239 полицияси ҳамда 200 га яқин от мавжуд. Буша яъни «Одам ва йилқи» дуятига дуч келган кишига таклиф этилмайди. Бу отрядга полицияда узлуксиз хизмат қилган, ўз ишининг моҳир усталари қабул қилинади. Отга эгалик қилиш учун эса марказда махсус тайёргарлик машқлари ўтказилади. Бу хизматга чопқир, ҳар қандай қаттиқ товушдан қўрқмайдиган, кўчаларда транспорт қаторида юра оладиган, яъни шаҳар тартиб қоидасига ўргатилган отлар саралаб олинади.

Қидирбой ТЎЛАБОЕВ.

Муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

КОРХОНАЛАР, ТАШКИЛОТЛАР ВА МАКТАБЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ ҲАМДА АҲОЛИ ДИҚҚАТИГА!

ТОШКЕНТ ШАҲАР ИШЛАБ ЧИҚАРИШ-ТАЙЁРЛОВ КОРХОНАСИ

иккиламчи хом ашё топширувчиларга эълон чиққан кундан бошлаб қуйидаги харид нархлари белгиланганлигини

МАЪЛУМ ҚИЛАДИ:

ип-газлама ва қийқим латта-путталар учун — 1 килограмми — 4 СЎМ.

жун ва ярим жун латта-путталар учун — 1 килограмми — 5 СЎМ.

Корхоналар, ташкилотлар ва мактаблардан макулатура олиб чиқиб кетиш юзасидан талабномалар билан 48-50-38, 48-04-93 телефонлари орқали қабул қилинади.

КОРХОНАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРДАН МАКУЛАТУРА ШАРТНОМА АСОСИДА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

МАЪЛУМОТЛАР ОЛИШ УЧУН ТЕЛЕФОНЛАР: 48-04-93, 48-46-80.

3-ТРАМВАЙ-ТРОЛЛЕЙБУС ДЕПОСИ

Кондуктор, трамвай ҳайдовчилари ва электрчи чилангарларни

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Агар сиз трамвай ҳайдовчиси, электр чилангар касбига эга бўлмасангиз, у ҳолда бу касбларни Сиз депода жойлашган

23-ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ ҚОШИДАГИ КУРСЛАРДА ЎҚИБ

(20 ёшдан) **БИЛИМ ОЛИШИНГИЗ МУМКИН**

ТРАМВАЙ ҲАЙДОВЧИ касбига ўқиш муддати —5 ой;

ЭЛЕКТР ЧИЛАНГАРЛАРГА — 3 ой.

Курс ўқувчиларининг ўқиш давомидаги стипендиялари — 9.465 сўм, трамвай ҳайдовчиларининг тажриба муддатини ўташ даврида — 13.354 сўм.

БИЗДА ИШЛАСАНГИЗ:

КОНДУКТОРЛАР — 20.000 сўмгача;
ТРАМВАЙ ҲАЙДОВЧИЛАРИ — 55.000 сўмгача;
ҲАРАКАТ ТАРКИБИ ТАЪМИРИ БЎЙИЧА ЭЛЕКТР ЧИЛАНГАРЛАР — 36.000 сўмгача иш ҳақи олишингиз ва қуйидаги имтиёзларга эга бўлишингиз мумкин.
ТРАМВАЙ ҲАЙДОВЧИЛАРИ: аёллар 50 ёшдан, эркаклар 55 ёшдан пенсияга чиқади.
6 кунгача бўлган қўшимча ТАЪТИЛГА;
трамвай-троллейбусларда БЕПУЛ ЮРИШ ҲУҚУҚИГА ЭГА БЎЛАСИЗ;
йиллик иш якунлари бўйича 13 ва 14 маошларни оласиз;
жисмоний соғломлаштириш мажмуасида ШУҒУЛЛАНИШИНГИЗ;
Сирдарё бўйидаги дам олиш масканида ДАМ ОЛИШИНГИЗ;
фарзандларингиз ёзги соғломлаштириш лагерларида ДАМ ОЛИШЛАРИ МУМКИН.

Бизнинг манзилимиз: Темур Малик кўчаси, 3 «а» уй.
БИЗГА: 17, 71, 83, 96-автобуслар, 6, 13, 22-трамвайлар, 9, 18-троллейбуслар билан («Чимён» бекатигача) келишингиз ёки қуйидаги телефонлар орқали қўнғироқ қилишингиз мумкин: 63-28-97 — ХОДИМЛАР БЎЛИМИ, 63-38-95—ҚАБУЛХОНА, 63-38-93—23-ХТБЮ.

ҲУРМАТЛИ АВТОМОБИЛЧИЛАР!

«ЙЎЛОВЧИ» Ўзбекистон автотранспорт суғурта компанияси Акционерлик жамияти

Тошкент филиалига: ишбай ҳақ тўлаш тартибида суғурта агентлари, брокерлари ва экспертларини ҳамда Тошкент шаҳрида ва Тошкент вилоятидаги шаҳарларда вакилликларни ташкил этиш учун штатда (ходимлар таркибида)ги мутахассисларни

ТАНЛОВ АСОСИДА

ДОИМИЙ ИШГА ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Мулоқот телефонлари: 50-49-43, 53-40-14.

«ТОШКЕНТҚУРИЛИШ» корпорациясининг
I-ТОШКЕНТ УЙСОЗЛИК КОМБИНАТИГА
шошилинч равишда

бўёқчилар,
монтажчилар,
электр пайвандчилар

КЕРАК

МЕҲНАТ ҲАҚИ — ИШБАЙ.

Қуйидаги манзилга мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳри, Строительная кўчаси, 1-уй.

ТАШКИЛОТЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ ВА ХУСУСИЙ ШАХСЛАР ДИҚҚАТИГА!

ТАШКИЛОТ:

— умумий қурилиш ишлари,
— сантехника ишлари,
— электр монтаж ишлари

сингари ҳар қандай қурилиш-монтаж ишларини бажариб бериш юзасидан

ЎЗ ХИЗМАТЛАРИНИ ТАКЛИФ ЭТАДИ
ИШ СИФАТИГА КАФИЛМИЗ.

Хизмат ҳақи — шартномавий нархларда тўланади.
Манзилимиз: Тошкент шаҳри, 91-алоқа бўлими, Толариқ кўчаси 2-уй (26, 30 61-автобусларнинг «Янгиобод ҳалқаси» сўнгги бекати; 23, 119-автобусларнинг «АБЗ» бекати).
Телефонлар: 96-77-00, 98-39-73.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни жамоаси концерн бош муҳаррири Бобур Шуҳратович Алимовга отаси, Ўзбекистон халқ ёзувчиси

ШУҲРАТ (Ғуломжон Алимов)нинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси жўғрофия бўлими жамоаси шу бўлим илмий ходими Гулсиной Норхўжаевага онаси

Муслима НОРХЎЖАЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон байналмилал маданий марказ жамоаси марказ директорининг ўринбосари Тоҳир Йўлдошевга онаси

Саломат ҚУРБОНБОЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент оқшоми

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида рўйхатга олинган. Рўйхат сони — 000101.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: хатлар — 33-29-70; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича 32-81-42, 32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Буюртма Г—120. 19899 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, Қоғоз бичими А—2. Нашр кўрсаткичи 64690.

■ Босмага бериш вақти 11.30
■ Босмага берилди 11.50.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6